

Číslo 3 / červenec 2016

19
68

Cesty a křižovatky

19
89

20
16

Časopis Klubu novinářů Pražského jara,
pobočného spolku Syndikátu novinářů ČR

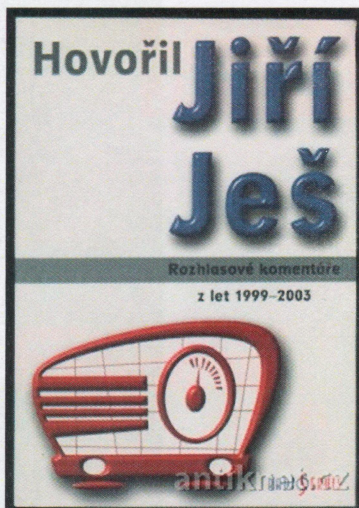
VLASTIMIL VENCLÍK byl posledním, koho jsme uvítali v Presscentru. Přišel poslední květnový čtvrtek na pravidelné setkání novinářů–68níků a jejich hostů. Besedu s tímto filmařem zorganizovala a moderovala Agáta Pilátová. Postarala se tak o činnost Klubu novinářů Pražského jara před nastupujícím létem.

Snímek Karel Halbrštát.

Kromě tohoto setkání připravila úvodní studii o Jiřím Ješovi do *Galerie* našich významných kolegů a vybrala dvě autorovy reflexe pro *Sloupkový ambit* našeho časopisu. Ostatně vybrala jich 86 pro knížku *Sloupků*, které napsal tento publicista pro deník *Metro*. Tento nejnovější soubor komentářů Jiřího Ješe také redigovala – stejně jako řadu dalších knih, které obsahovaly soubory jeho rozhlasových komentářů a vydával je Radioservis.

Vedle toho stihla ještě dva festivaly filmů, neboť je stále aktivní filmovou novinářkou.

Obsah

Napsali, řekli...	3
GALERIE: Jan Šimáně – Galén	
Potkali jsme se jen letmo / <i>(bek)</i>	5
Jan Šimáně byl čapkovským Galénem celý život / <i>Jiří Riki Řeháček</i>	6
GALERIE: Jiří Ješ	
Táborské vzpomínání na dětská léta / <i>Jaroslava Vosátková</i>	18
Odvaha psát jasně a se zdrcující argumentací, co je třeba... / <i>Agáta Pilátová</i>	18
Epizody před jarem 1990 / <i>Jindřich Beránek</i>	20
Jak jsem spatřil devět prezidentů / <i>Jiří Ješ</i>	22
Intermezzo, než nastane...	
Kapitola 7. Ludvík Svoboda	31
Pravomil Raichl Jiřímu Ješovi	32
Kapitola 9. Post scriptum	35
Sloupkový ambit Jiřího Ješe	37
O demokracii a dovolené; Strom a jablko	
DVĚ BRNĚNSKÁ JUBILEA: Richard A. Paleček	
Z blahopřejného dopisu SN jižní Moravy	44
Potomek slavného mlynářského rodu / <i>Jaroslav Bobek</i>	44
Ladislav Vencálek:	
Probírka Pozdním sběrem	47
Primátor mezi demonstranty	49
Když soud usoudí	50
Odkud jsou ty růže	50
Končalovskij točí film o Dubčekovi (<i>Lako</i>)	54
Náprava po 31 letech / <i>Karel Srp</i>	54
Členský zpravodaj čís. 3/2016	55
Pětaosmdesátiletý mladík / <i>Hana Kuchařová</i>	
Dovětek za biografii manželů Šulcových (<i>bek</i>)	
Vysvětlivky a poznámky:	17; 39 – 43; 53

CESTY A KŘÍŽOVATKY –

časopis Klubu novinářů
Pražského jara,
pobočného spolku
Syndikátu novinářů ČR, z.s.

Vychází čtyřikrát do roka
v Praze.

Vydavatel:

Syndikát novinářů ČR, z.s.,
Senovážné nám. 978/23,
110 00 Praha 1.
IČ: 00408123.

Editor:

Jindřich Beránek (bek),
mluvčí KNPJ,
e-mail: beranekj@iol.cz

Telefony:

241 433 911 nebo
721 725 603

Členové ediční rady:

Helena Pecharová, (hp)
Richard Seemann (rs),
Blanka Stehlíková.

Spolupracovníci redakce:

Jarmila Lakosilová (lako),
Agáta Pilátová (ap).
Ivan Noveský, fotograf

Sazba a tisk:

TEMPO PRESS
Milan Jandík

**Číslo 3 /2016
vyšlo 15. července.**

Evidenční číslo:

MK ČR E 22 439.

Elektronická verze na inter-
netových stránkách SN ČR:
<http://www.syndikat-novinaru.cz/kluby/klub-novinaru-prazskeho-jara/cesty-a-krizovatky-civrtletnik/>.

Editorial

NIKOLI KAŽDÝ, kdo se začel do prvního dvojčísla, našel chvíli, aby napsal svůj názor na obsah, jako například filmový teoretik PhDr. Jan Svoboda, PhD., který si postěžoval, jak nepřehledný se stal pětistránkový řetěz vysvětlivek a glos, otištěný za dvěma monografickými bloky a dvěma nekrology dubnové *Galerie*. Nic nebrání tomu, aby se soustředily za každou z osobností, které věnujeme v tom či onom čísle *Galerii*.

V souvislosti s očekávaným květnovým výročím Zdislava Šulce, jsem avizoval, že v červnu by se dožil devadesátin jeho generační antipól Jiří JEŠ. Pro úvodní stať jeho monografického bloku máme mezi členy klubu povolanou autorku – Agáta Pilátová byla jako spolupracovnice Radioservisu editorkou několika knih, do kterých soustředila Jiřího rozhlasové komentáře.

Iniciátorka obou monografických bloků v GALERII č. 3, jedna z tábořských novinářek-osmašedesátníků Jarka Vosátková, sem vnesla touhu řady kolegů z regionů ukázat, vedle jakých zajímavých osobností tam u nich žijí. Ostatně neupozornila nás jen na to, že u nich dožil u své dcery poslední roky života kolega ŠIMÁNĚ – GALÉN; a ten obnovil pro kluky a holky raketových let pro zajímavý způsob života, o jaký je mocipáni před devadesátými roky chtěli likvidaci foglarovského hnutí připravit. Ostatně, ona sama jako BABIČKA JARKA HÝLAČKA [podle rozhledny nad Tábořem] je nositelkou bronzového stupně *Březového listku*, čestného poděkování od galénovců.

A že k tomu foglarovskému hnutí mají i dnes novináři blízko, jsem zažil na posledním řídicím výboru Syndikátu. Rozdával jsem kolegům v Presscentru první dvojčísla a leckdo se zajímal, co se dočtou v „trojce“. Zmínil jsem se, že o redaktoru časopisů pro kluky a holky Janu Šimáně – Galéni tam píše Jiří Riki Řeháček. „Toho znám, ten chodí mezi nás, fotografující novináře,“ odpověděli takřka týmiž slovy Aleš Holub, dlouholetý předseda syndikátního Klubu kultury, a Marek Zouzalík, právě zvolený předseda regionálního Syndikátu novinářů Středních Čech.

20. dubna mne čekal v počítači mail. Psal mi předseda Syndikátu novinářů jižní Moravy Jaroslav Bobek: „Oznamuji Ti, že na dnešní odpoledne chystáme malé posezení s RICHARDEM PALEČKEM. Oslavíme jeho blížící se narozeniny. Při té příležitosti mu předám blahopřejný dopis – viz příloha. Příští týden vyjde článek v našem *BrnoŽurnálu*.“ Podstatnou část dopisu i reportáž *Potomek slavného mlynářského rodu* otiskujeme v bloku DVĚ BRNĚNSKÁ JUBILEA. Jeho součástí je totiž i *Probírka Pozdním sběrem* LADISLAVA VENCÁLKA.

O dvě stránky dál začíná tradiční Členský zpravodaj, č. 3/2016. Je věnován setkání ostravské veřejnosti s naším kolegou JANEM PETRÁNKEM v tamní knižní kavárně. Jeho knihu *Na co jsem si ještě vzpomněl* vydal a pro zájemce o autogramiádu dovezl také Radioservis Praha do Ostravy.

JEŠTĚ JEDNO PŘÁNÍ vyslovil dr. Svoboda, když se ve výše uvedeném telefonátu omlouval, že má poslední květnový čtvrtek nějaké promítání. Měl bych se za něj zeptat, co udělal VLASTIMIL VENCLÍK s penězi, které získal jako člen skupiny intelektuálů, kteří odprodali podnikatelům s médii TV NOVU.

Ptát jsem se nemusel. Kolega Venclík s tím začal sám. Získal tolik peněz, že mu to umožňuje splnit si spoustu přání – jako podpořit knížky veršů, které by podle názoru měly vyjít, promítat pro zájemce filmy, které se mu líbí a hovořit o nich s těmi, kdo přišli na jeho promítání v Malostranské besedě, přispívat na solidární sbírky a také financuje činnost Sdružení proti násilí kolem nás, které založil...

Jindřich Beránek, editor časopisu
CESTY A KŘÍŽOVATKY

Napsali, řekli...

...přečetl jsem si se zájmem časopis *Cesty a křižovatky*.

POŘÁD JSEM PŘEMÝŠLEL, O ČEM VLASTNĚ JE (pomínu-li vzpomínky).

Esenci časopisu a jeho poučení, už nikoliv pro současnost, ale pro budoucnost – bude-li jaká – vidím v tom, že:

- mluví o lidech, kteří se snažili o něco, o věc, o blaho společnosti (méně nadnesené slovo mě momentálně nenapadá);
- snažili se podat ostatním to, o čem byli vnitřně přesvědčeni;
- jak ukázala normalizace, konali, aniž by se bezprostředně upínali na svoji budoucnost;
- ukazuje na to, že právě proto, co je uvedené výše, nebyli akceptovatelní pro dnešní poměry.

Tito novináři rozhodně nelíbali ruku dávající či trestající. V dnešní době, která směřuje nikam a do všech směrů, je to vzácné. Profesionalita není možná bez osobní integrity a osobní integrita bez profesionality je sice dobrá, ale málo užitečná.

Ing. Miloš Brachtl, Světlá nad Sázavou

Chtěla jsem *Cesty a křižovatky* nejdříve jen zběžně prolistovat...

...**ALE TRVALO MI TO TĚMĚŘ 2 HODINY**. Většinu uváděných osobností jsem znala a vyhledávala jako čtenářka a posluchačka a ráda si je připomněla a ještě se k nim vrátím.

Hana Vojtková, Ústí nad Labem

...**ČLÁNEK O ANIČCE FIDLEROVÉ MNE DOJAL VZPOMÍNKOU**, Jan [tzn. Vencovský, šéfredaktor *Plzeňské Pravdy* před r. 1969] ji měl moc rád i já mám na ni mnoho pěkných vzpomínek. Nějaký čas jsme si psaly, ale pak, jak už to bývá, vzdálenost vztah utlumila. Moc tě zdravím a těším se na další číslo.

Venca [tzn. Nad'a Vencovská], Blatná

KDYŽ JSEM DOŠLA V PROČÍTÁNÍ SKORO AŽ NA KONEC, objevila jsem, že jsem tam dokonce „zvěčněná“ slovně i na fotce. Byla jsem opravdu víc než překvapená. Dík, že sis na mě vzpomněl.

Jarka Dienstbierová, Praha 3 – Vinohrady

PEČLIVĚ JSEM SI ČASOPIS CELÝ PŘEČETLA a velmi mě příjemně překvapil. Materiály jsou zajímavé, zasvěcené a objektivní. Toho si nejvíce vážím.

Jitka Fraňková, Praha 3 – Vinohrady

ČASOPIS BY MĚL BÝT NEJEN PRO ŽIJÍCÍ ČLENY KNPJ, ALE TAKÉ O NICH, pozastavila se *Helena Pecharová* nad rukopisy pro 3. číslo *Cest a křížovatek* poté, co skončila beseda s Vlastimilem Venclíkem. „To, aby nevznikal dojem, že člověk – náš člen klubu – musí nejdřív umřít a pak teprve se o něm píše... Mnoha členům je, myslím, líto, že redakce časopisu od nich nic nechce; je jim trapné se vnucovat. Měli bychom to napravit na schůzi i v časopise – výzvou ke spolupráci i zadáním konkrétního tématu...“

PRO 4. ČÍSLO VYHLAŠUJE REDAKCE CEST A KŘÍŽOVATEK na základě výměny názorů, která následovala po tomto rozhovoru, anketu na téma:

ČLOVĚK, NA KTERÉHO NEMOHU ZAPOMENOUT

z doby, která následovala, po 25. srpnu 1968. Ve výročí toho dne se totiž příště sejdem na pravidelném setkání novinářů–osmašedestáníků. Tento den se před 48 roky začaly rodit tzv. moskevské protokoly, jejichž realizací mnozí z mužů Československého jara jimi přestávali být, započalo období, na které se vzpomíná mnohem méně než na dny, kdy nás posilovala celospolečenská atmosféra. Byly to dny, kdy člověk zůstával sám a kdy byla mnohem víc podaná ruka, stejně jako mnohem víc byl znát každý čin zrady. Ne náhodou vyvolávaly ty dny reminiscenci na dny, kdy se zrodil Halasův verš: *zvoní, zvoní zrady zvon, zrady zvon...* Ale kdy teprve po těch třiceti letech se mnohým připomněl plný smysl slov, která napsal Karel Čapek pro sazbu sloupku *Od člověka k člověku*: „Kdo je slušný, byl slušný vždycky; kdo byl věrný, je věrný i teď. Kdo se točí s větrem, točil se s větrem i dřív... Národy nepředěláš, ledaže bys měl na to staletí; jenom davy můžeš vést dnes tak a zítra tak.“ Připomeňme si společně ty, kdo v těch letech po 25. srpnu 1968 zkonkretizovali všechny ty tři věty, otištěné původně už 4. prosince 1938. (bek)

SETKÁNÍ NOVINÁŘŮ–68NÍKŮ a jejich hostů v Presscentru SN ČR se uskuteční ve čtvrtek **25. SRPNA OD 14 HODIN**. Na programu je diskuse o návrzích, uvedených na závěr vzkazů, mailů a dopisů redakci časopisu.

Jan Šimáně – Galén

POTKALI JSME SE JEN LETMO

Kolegu Šimáněho jsem potkal jen letmo. Krátce poté, co jsem nastoupil do *Mladé fronty*, mne pozval Honza Čištín na téměř generační schůzku novinářů. Sešli jsme se redaktoři, kteří prošli buď skautskými oddíly nebo čtenářskými kluby Foglarových časopisů *Mladý hlasatel* nebo ještě spíš *Vpřed*. Mezi námi se objevil jako stařešina Jan Šimáně, který vnímal problém z nás nejjasněji. Krátce po první schůzce jsem přešel do redakce MF v Ústí n. L. a tam začal spolupráci s kolegy, kteří zakládali kluby mládeže. Jen zprostředkovaně jsem se dovídal o raketových posádkách, které organizoval Galén mezi čtenáři *ABC mladých techniků*.

Když jsem četl v Rikiho vzpomínkách, jaké problémy měl Galén na junáckém sněmu v době pražského jara, kdy se obnovovaly skautské oddíly, vzpomněl jsem si na něco obdobného i v Ústí. Sešli jsme se z nejrůznějších středisek a oddílů. Konec konců samo Ústí bylo město, kam každý odněkud přišel. Náhle povstal bratr, který odnesl věrnost hnutí vězením. Když jej po všeobecné amnestii v 60. roce pustili, využil první příležitosti k exilu. Teď, v roce 1968, kdy se poměry uvolnily, se objevil.

A jeho první pozornost na tomto shromáždění upoutal Míla Draxl. Jako vedoucí tamní Stanice mladých turistů si vysloužil přezdívku *ústecký Foglar*. Po expresivním a útočném projevu proti těm, kdo prý ve službách režimu zradili skautské hnutí, to tehdy Míla neunesl a odešel ze společenského sálu.

Kde by byly skautské oddíly teď, před časem táborů, nebýt toho, co se kluci i děvčata naučili mezi turisty, které Míla vedl? Na mysl mi přišla jeho jarní žádost, abych s nimi sjel Bílinu. Nikdy před tím, ale ani potom, se nedalo plout touhle stokou, která přinášela v Ústí do Labe tmavou a smradlavou vodu z chemičky na Mostecku. Jen v tom roce 1968 se dalo po ní plout od Bíliny do Ústí, kde se pod Větruší ztrácela v betonové rouře. Proto jsme tehdy končili ve Stadičích, odkud před pradávnem přivedl kněžnin kůň Přemysla Oráče – zřejmě cestou, kterou jej naučila jezdit Libuše jako mladá žena – až na Vyšehrad. Jako zkušenější vodák jsem se Mílovi tenkrát hodil na kotrči jedné z pramiček. V myšlenkách na Mílu si uvědomuji, jak asi muselo být Galénovi, který také *působil v instituci, zřízené státem pro hnutí kluků a děvčat*.

A tak, když přišla Jaroslava Vosátková z KNPJ v Táboře s návrhem, že by do GALERIE CEST A KŘÍŽOVATEK patřil kolega Šimáně, vzpomněl jsem si na to letmé setkání, které se stalo pro mě počátkem velké reformy 60. let obnovující občanskou společnost. Vždyť i první generace zakladatelů Svazu mládeže byla ještě v 50. letech odejita z hnutí, protože bolševizace československé společnosti měla jej přetvořit na „velkou školu bolševismu“ a ne organizaci, která tu je především pro kluky i dívky a realizaci jejich zájmů. Ostatně i onen vyhozený předseda ČSM Zdeněk Hejzlar se tehdy vrátil do veřejného života – třeba jen na čtvrt roku, kdy byl ústředním ředitelem Čs. rozhlasu.

Jarka zajistila i autora článku. A teprve od něho jsem se dověděl, že i Jarka patří mezi novináře, kteří pomáhali tomu, aby mohli kluci a holky mít organizaci podle svého gusta a svých zájmů. Také dostala za to *Březový lístek* bron-

zového stupně, a je v pyramidě jejich nositelů zapsána jako *Babička Jarka Hýčalka* [podle rozhledny nad Tábořem]. (bek)

Ústecký 7. skautský chlapecký oddíl pochoduje od vlakového nádraží ke kostelu se šikmou věží. Trináctiletý Jiří Řeháček, dnes Bílý Riki, je ihned za vůdcem oddílu bratrem Rolfem Sýkorou, hrdě nese oddílovou vlajku a skautskou polnici. (Archivní foto Ústí 1949)

Jan Šimáně byl čapkovským Galénem celý život

Jiří Riki Řeháček

Jsou to už tři roky, co odešel 13. února, kolem půl páté odpoledne, ve věku 89 let náš velký kamarád, bratr a můj rodinný přítel Jan Šimáně – Galén. Byl to propagátor PŘÁTELSTVÍ ROZRŮZNĚNÝCH a *Březových lístků*, ale také setkání vedoucích volnočasových aktivit – CELOSTÁTNÍCH VZÁJEMNÝCH VÝMĚN ZKUŠENOSTÍ (CVVZ), spoluautor *Nepokořené*, redaktor *ABC mladých techniků*, šéfredaktor *Skauta – Junáka*, *Mladého hlasatele*, zakladatel Galénovy nadace, Galénova nadačního fondu a byl jedním z duchovních otců *Duhy*, sdružení dětí a mládeže pro volný čas, přírodu a recesi... Vždy chtěl, aby se lidi domluvili, hledali to, co je spojuje.

Na začátku roku 2013 byl Galén 14 dní v nemocnici se zápallem plic. Po přeléčení byl opět u své dcery Dobromily v Táboře. Tam v klidu zemřel, bylo mu 89 let. Rozloučení s ním proběhlo v úzkém kruhu rodinném. Rozloučení s jeho přáteli bylo v dubnu 2013 při uložení jeho popela do rodinné hrobky na Vinohradském hřbitově v Praze.

ŽIVOTNÍ CESTY JANA ŠIMÁNĚHO – GALÉNA

Jan Šimáně se narodil 1. října 1924 v Praze. V roce 1936, když bylo Jendovi dvanáct let, založil se svými sourozenci a letními kamarády v Bělči nad Orlicí první jakoby klub. Ale slovo klub tenkrát ještě neznali, protože s ním přišel Jaroslav Foglar až o rok později; říkali si DRUŽSTVO MLADÝCH KAMARÁDŮ A KAMARÁDEK, které dospělí zkracovali na DMKK nebo si ho přejmenovali na „Dej mi korunu, Karle“. Maminka jim vyšila žlutou vlajku s červenými písmeny. V Bělči nad Orlicí hráli vlastní hry, které si vymýšleli, a kreslili si mapy okolních lesů.

PARTA NEROZLUČNÝCH A PARŤÁK – Když se objevila klubovní rubrika v *Mladém hlasateli*, dali si nový název Klub PARTA NEROZLUČNÝCH a přestěhovali jej do Prahy. Byl to už celoroční klub, nejenom prázdninový. Od Jaroslava Foglara dostal číslo 8229. Začali vydávat, v pěti výtiscích, na stroji psaný časopis *Parták*.

KDE JENDA ZÍSKAL PŘEZDÍVKU? – Bylo mu třináct a po premiéře Čapkovy hry *Bílá nemoc* v Stavovském divadle dostal přezdívku Galén, protože postava lékaře ho natolik zaujala, že o ní vyprávěl nejen kamarádům ve skautské klubovně (byl tehdy včletem 18. oddílu Junáka), tak v Sokolu (byl členem Sokola a žákem vršovické školy). Ani mu nevadilo, že doktor Galén byl v *Bílé nemoci* nakonec ušlapán zfanatizovaným davem vyznavačů války. Už tehdy věřil, že mnoho dalších novodobých Galénů bude stále víc, že přemohou diktátora i jeho dav a věřil, že nastane věčný mír.

Později se stal skautem a po válce i skautským vůdcem. Navštěvoval nedělní školy, byl aktivním členem Českobratrské církve evangelické a posluchačem přednášek YMCA.

PŘESTO SE NEJLÉPE CÍTIL V KLUBU – Klub PARTA NEROZLUČNÝCH se scházel každodenně, někdy i několikrát za den a činnost v něm si organizovali sami. Nemusel tedy čekat celý týden na skautskou schůzku, čekat, až bude starší, aby mohl být rádcem. Svůj klub mohl vést už jako dítě, bez ohledu na věk. Stačily k tomu pouze vůdcovské schopnosti a dobré nápady, jak zabavit ostatní.

FAŠISTICKÁ OKUPACE – V roce 1941 byl zakázán Junák; kluby a také časopisy jako *Mladý hlasatel*, ani PARTA NEROZLUČNÝCH se však nerozpustily, pokračovaly dál ve své činnosti. Když vše bylo zakázané, tak se jeho činnost rozvinula doslova do velkých rozměrů. Foglarovský čtenářský klub žil dál. V roce 1942 byly v klubu zavedeny kandidátské lhůty (nejméně tříměsíční) a přijímací zkoušky na člena. Asi v roce 1943 byly zavedeny čestné tituly junior a už od 16 let senior. V roce 1944 měl Klub PARTA NEROZLUČNÝCH čtyřicet členů a dělil se na družiny se samostatnými názvy a vedením.

TOTÁLNĚ NASAZEN V NĚMECKU – V roce 1944 byl dvacetiletý Galén nuceně totálně nasazen transportním rozkazem protektorátní vlády do Německa, do Stuttgartu a Bemflingenu, kde byl přeškolen na soustružníka a frézaře. V Německu vedl tajný klub ČEŠTÍ LVI a snažil se tu o sblížení s francouzskými, holandskými a polskými zajatci, se zavlčenými ukrajinskými dívkami i německými dělníky a vesničany.

ČASOPISY JELENÍ ŘEV A HRADLO – V letech 1944 až 1948 vycházel pod Galénovým vedením cyklostylovaný časopis *Jelení řev* a *Hradlo* (český název pro *Semafor*), který byl určen pokročilým.

KLUB MĚL AŽ 300 ČLENŮ – V květnu 1945 měl už Klub PARTA NEROZLUČNÝCH padesát a více členů. Nejstarší z nich pomáhali při pražském povstání stavět barikády. Galén byl pověřen zápisem bojů, který se zachoval. V té době počet členů Klubu PARTY NEROZLUČNÝCH závratně stoupal, během tří týdnů až na 300 členů a kandidátů. V jeho rámci vznikly tři oddíly, dva chlapecké a jeden dívčí, dále pak oddíl vlčat, světlušek a družina roverů.

GALÉN SE VZDĚLÁVÁ – V roce 1945 po skončení studií složil Galén dodatečnou „válečnou“ maturitu a přihlásil se na vysokoškolská studia obchodní, filosofická a pedagogická, která však nedokončil pro nesoulad a spory s profesory. Přechodně pracoval jako účetní v Kooperativě. V roce 1945 Galén absolvoval lesní školu, na které přednášeli br. Plajner, Řehák, Cívín, Petru, Slánský a mnoho dalších osobností skautského hnutí.

STAL SE I KOMUNSTOU – V roce 1947 vstoupil Galén do Sociálně demokratické strany, která byla později začleněna do KSČ. V roce 1948 po tzv. „vítězném únoru“ založil Galén pro záchranu skautského střediska samostatnou odnož Svazu mládeže, u které na sekretariátu otevřeně hlásal, že klub má uvědomělou křesťanskou většinu. Prošlo to, zatím to nikomu nevadilo. Obdobně v celostátním měřítku spoluzakládal PIONÝRSKÉ ODDÍLY JUNÁKA (POJ). Ale o rok později pionýrským sjezdem bylo „J“ škrtnuto a propagace skautingu zakázána. V roce 1949 byl Galén zaměstnán jako tajemník Pionýra. A když přišel povolávací rozkaz na vojnu, přijal jej jako velkou úlevu.

GALÉN SE STAL I DŮSTOJNÍKEM NAŠÍ LIDOVÉ ARMÁDY – Dostal nabídku a potřeboval hmotně zabezpečit rodinu. Stále si se svým skautským střediskem i Klubem PARTA NEROZLUČNÝCH dopisoval. Sloužil v Klatovech, Karlovicích a posléze v Milovicích, kde následovala aspirantura a doporučení na Vojenskou akademii v Lipníku nad Bečvou. Až do roku 1956 byl důstojníkem z povolání a působil v Bratislavě, Karviné a v Praze.

ALE STÁLE SI NEDAL POKOJ – Byl docela bezproblémovým důstojníkem, až do chvíle, kdy u něj našli tzv. „pionýrský dopis k dětským terénním hrám“, psaný na hlavičkovém papíře New York Herald Tribune. V tu chvíli se stal velmi podezřelým, a tak v roce 1956 odchází znechucen z armády. Nastupuje jako zástupce ředitele učiliště soustružníků a zámečníků OU SPZ Radotín u Prahy. O dva roky později je jmenován ředitelem Krajského domu dětí a mládeže v Karlíně. Tam se snaží rozvíjet přípravu instruktorů pro zájmové oddíly a tábory. Ale ani tady dlouho nevydržel, protože se stal nežádoucím, a tak byl požádán o odchod za netřídní kadrovou politiku.

ÁBÍČKO HO VZALO – V roce 1959 Galén je na prvním víkendovém srazu *ABC* se čtenáři, pod stany u Radyně na Plzeňsku. Na jeho přípravách se podíleli V. Toman, S. Jílek a K. Dunda. O rok později odstartovala dlouhodobá hra *Volá vesmír* a v dalších etapách se rozvíjejí raketové posádky, hlídky ochránců přírody a dívčí kluby. Od roku 1961 se tyto kluby řadí do stovek. Nultou stovku do-

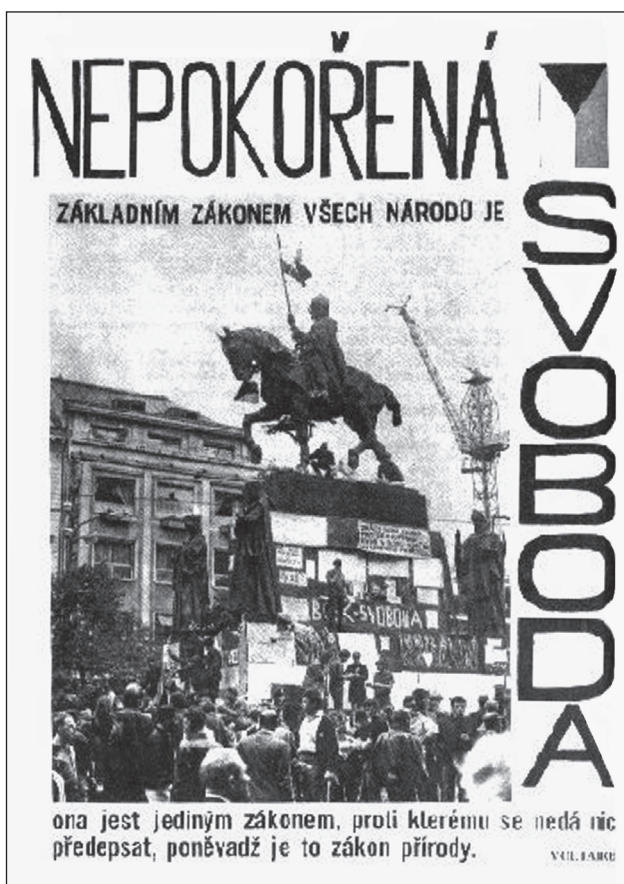

stal na starost právě Galén. V letech 1960 až 1967 pracuje jako redaktor v *ABC*. Šéfredaktorem byl Vlastislav Toman, který ho dokázal obhájit, i když Galén měl tzv. „kádrový černý puntík“.

ZROD HRY ROZRŮZNĚNÝCH 5PÉ – V roce 1963 začaly využívat zkušeností s kluby redakce *ABC mladých techniků a přírodovědců* i ostatní média, například *Mladá fronta* i *Pionýr*, *Větrník*, *Sedmička* a další. Zkušenosti Ábíčka předával ostatním právě Galén. Pro kluby se v té době dále zaváděly čestné tituly, které byly pětibodové a byly tak základem pozdějších 5PÉ od Galéna.

O Jaroslavu Foglarovi se sice nesmělo mluvit, ale už v roce 1965 byla klubovní myšlenka tak silná, že ji respektovali i nejvyšší svazáci a Ústřední rada Pionýra ustavila komisi malých kolektivů, vlastně mikrokolektivů, a do jejího čela schválila Jana Šimáněho. A tak se kozel stal zahradníkem. Organizovali se srazy klubů v přírodě. Nejlepší byly na Ostravsku, a to díky Karlovi Líbovi a chlapeci Břetislavu Boháčovi. Klubovní hnutí začalo ovlivňovat i české turisty.

O NĚJAKÉM GALÉNOVI JSEM SE DOZVĚDĚL z časopisu *ABC mladých techniků a přírodovědců*, který jsem si kupoval, jako každý kluk v šedesátých letech.

Pak jsem o něm slyšel od svého tatky a nakonec i v roce 1968, když můj tatka tehdy přijel se skauty z Prahy a v autě měl schované, pod rezervou a sedáčkami, *Nepokořenou svobodu*, kterou jsme pak s bráškou distribuovali po teplejším okrese. Pak jsem ho znal jako šéfredaktora časopisu *Skaut–Junák*, ale osobně jsme se seznámili až v roce 1990.

Okamžitě jsme si kápli do noty, já byl nadšený *Březovými lístky* (BL) a dalšími formami i metodami přátelství rozrůzněných. Tehdy jsem se kamarádlil s Josefem Bláhou – Řešetlák (člen vedení Jestřábových *Hochů od Bobří řeky – pražské Dvojký*), Jendou Potůčkem (časopis *Kormorán*, dnes Český rozhlas), Petrem Molkou – Best (ČTU, Adam), Václavem Průchou (donedávna pracoval na krajském úřadu Jihočeského kraje, nositel BL ze šedesátých let), Jarkou Vosátkovou (ČSTV Tábor)...

Táborský 7. skautský chlapecký oddíl Karibu na letním táboře před šesti roky. V pozadí senátor a starosta města Chýnova Pavel Eybert, vůdce oddílu z let 1968 – 70.

Byl jsem znovuzakládajícím členem skautského oddílu Karibu na našem tábořském sídlišti v roce 1990, oblastním tiskovým zpravodajem, který vydával v nákladu 1800 až 2500 výtisků *Zpravodaje pro skauty Žižkovy oblasti*. Sledoval jsem vznik *Galénovy nadace*. Mnohokrát jsme s Jendou Šimáněm a Mírou Tučkem o tom mluvili.

Stále jsem byl jen propagátorem jeho nádherných myšlenek až jednoho dne mne jedna PORADA OLYMPSKÝCH NOSITELŮ *Březových lístků* (PONS) nominovala za tiskového mluvčího *Galénovy nadace*. To jsem dělal několik let. Vydával jsem zpravodaj 5PÉ a snažil jsem se propagovat VELKOU PEDAGOGICKOU HRU 5PÉ, která vnikla už v roce 1965 a byla zaměřena na sebevýchovu, výchovu a rozvoj jedince v malém kolektivu – mikrokolektivu, tzn. klubů, rodin, ale i skautských družin a ostatních malých kolektivů ve všech dětských a mládežnických organizacích.

Jan Šimáň – Galén tam, kde mu bylo nejlíp – mezi dětmi a mladými lidmi.

Děti z nejrůznějších klubů, oddílů a organizací z Mimoně oslavily i loňský 28. říjen uprostřed stromů a stání.

Snažil jsem se i odrazet negativní *útoky*, které se snažily očerňovat našeho Galéna. Snažil jsem se je eliminovat a napravovat zkreslené a hysterické výlevy některých jedinců i novinářů, ale i ve vlastních řadách, v mikrokolektivech. To se nám v daných chvílích dařilo lépe i hůře. Byli jsme fajn kolektiv okolo Galéna, šlo nám vždy o věc a ne o žabomyši slovní potyčky. Vytvořili jsme regionální správce pyramid, snažili jsme se o nastartování nějaké fungující struktury. To se však nám nepovedlo. Naopak bylo mnoho odpůrců nějakých rozšířených pravidel a zákonitostí. Přesto jsme se vždy na PONSech a CVVZ domluvili a snažili se oprostit od nezdravých osobních mindráků některých nositelů *Březových lístků*. Přesto se nám podařilo vysvětlit, že *Březový lístek* není řád či vyznamenání, ale poděkování od srdce za práci těm, kteří pracují a podporují práci s dětmi a mládeží. Stejný byl rozkvět v udělování *Dekretů míst a měst přátelství*, *Diplomů 7 Fričů* apod. Zakládali jsme *Sdružení amatérských novinářů České republiky* a další organizace pro rozvoj dětí a mládeže. Nezapomínali jsme ani na udělování *Žlutých kvítků* nejen těm nejmenším, ale i jako jednorázové poděkování lidem mimo pyramidu, jako byl Foglarův *Žlutý kvítek* například v Libereckém a Jihočeském kraji.

Galén byl vždy skvělý, sršel nápady, a tak jsme ho občas museli až brzdit, aby se VELKÁ PEDAGOGICKÁ HRA nestala nepřehlednou a pouze papírovou záležitostí. Jenda vždy nás vyslechl, a pokud náš názor by konstruktivní, tak ustoupil a řídil se našimi návrhy. Není pravda, že byl neústupný a dělal si, co chtěl. Je pravda, že občas nechal udělit *Březový lístek* nějakému kontraverznímu člověku, ale jsem dodnes přesvědčen o tom, že v rámci celého procesu to byl malý zanedbatelný detail.

Jenda byl skvělý vyprávěč, který vždy dokázal zaujmout a pro věc nadchnout nejen děti, ale i mládež a dospělé. Řada nositelů *Březových lístků* má i jeho podpis na udělovacím dekretu, kterého si velmi cení, vedle těch, kteří ho navrhli.

Zapsal se do našich srdcí, a tak bude vždy s námi, vždy bude a nás se dívat tam se shora jak se snažíme udržovat jeho nádherné myšlenky i v dnešním přetechtizenovaném světě. Nejkrásnější na tom je, že každý z nás má v sobě kus svého Galéna.

Galén se aktivně zapsal do hnutí ve prospěch dětí a mládeže, zejména pak pro malé kolektivy.

Na snímku z Mimoně je otec autora tohoto článku Jiří ŘEHÁČEK – BALÚ.¹ Odznak na hrudi ukazuje, že je nositelem ČESTNÉHO BŘEZOVÉHO LÍSTKU, který mu byl udělen za celoživotní práci a má hodnotu šestého stupně. Balú se narodil před 82 roky doslova v skautské rodině. Jeho otec vstoupil v roce 1914 už do skautského oddílu, který vedl zakladatel Junáka A. B. Svojsík. Není tedy divu, že skauty se stali jako DOBRÁ VÍLA jeho žena [má čestný BL mimo pyramidu] i oba synové BÍLÝ RIKI, VELKÝ AKA a skoro všechna vnoučata.

JAK SE NARODILY BŘEZOVÉ LÍSTKY

V roce 1965 svolává Galén první oddělené setkání dospělých. To se v budoucnu stalo základem VELKÉ VÝMĚNY ZKUŠENOSTÍ, tzv. CVVZ a RVVZ (regionální). První setkání se konalo ve Skalném hnízdě v Prachovských skalách ve dnech 27. června až 2. července 1965. Právě tady se zrodily *Březové lístky* – poprvé byly uděleny, a to za spolupráce Jana Tůmy – Akély, Břeti Boháče, Miroslava Chupíka – Bílého Losa, Mirka Hrabince – Nema a dalších. Systém *Březových lístků* měl tehdy ještě jen šest, později devět stupňů.

Už od prvopočátku udělování mělo přísná pravidla – BL navrhuje člověk, ne nějaký orgán nebo instituce, návrh musí být podpořen desetinásobnou nebo větší silou podepsaných přátel a vyšších stupňů může být udělena pouze polovina v porovnání s počtem nejbližších nižších stupňů.

Po následující tři roky byly *Březové lístky* tajné a vyráběly se jen na papíře, kůži nebo na březové kůře, případně jednoduchým předáním vylišovaného březového lístku do kroniky nebo do památníku. Do 13. ledna 1966 byla písemně stanovená pravidla pro udělování prvních šesti stupňů březových lístků. V té době bylo uděleno již 77 *březových lístků* 1. – 4. stupně.

V následujícím období byly vytvořeny pravidla pro juniorský i navazující seniorský řada (ocenění pro „služebně“ starších nositelů). Juniorská řada má 9 stupňů *Březových lístků* (červnové – zkratka odvozená od slova junior a ne Junák) a seniorská řada tři stupně *Březových lístků*. Stejně je zveřejněno i podpisové pravidlo udělovacího dekretu.

Už v termínu 28. června – 2. července 1966 probíhal kurz malých kolektivů v Bělči nad Orlicí. Tady došlo ke konečnému uzavření podoby juniorské řady *Březových lístků*. Juniorská řada se skládá z devíti stupňů *Březových lístků* v barvách: zelená, světlemodrá, tmavomodrá, žlutá, červená, oranžová, bílá, šedá, černá. O několik let později se uzavírá i konečná podoba seniorského řadu. Ta se skládá ze tří stupňů v barvách kovů: bronz, stříbro, zlato.

JAK TO BYLO S ODZNAKY?

Zpočátku nebyly. Od roku 1965 se udělovalo jen na papíře, březové kůře apod. Šlo tedy o nelegální záležitost redakce časopisu *ABC mladých techniků a přírodovědců*. První oficiální razidlo a první odznaky byly vyrobeny až v době Pražského jara v roce 1968. Autorem návrhu odznaku byl Milan Mádle z Liberce – Jablonce, který dal razidlo vyrobit. Odznak zobrazuje *Březový lístek* umístěný nad štítem s nápisem JUN. Razidlo bylo uloženo v redakci *ABC*. Pokus o jeho uchování selhal, když byl Jan Šimáně – Galén, tehdy šéfredaktor časopisu *Junák*, po srpnových událostech v roce 1968 zatčen a vězněn, razidla se asi stala majetkem Státní bezpečnosti. Přesto odznaky vyrobené razidlem z roku 1968 jsou po celých Čechách a Slovensku. Samotné nošení odznaků je napadáno a dáváno do souvislosti se zakázanou a zrušenou organizací Junák (ta se však rozpustila o několik dní dříve, než byla zakázána – tzn. stát zrušil něco, co neexistovalo). Nepomohlo vysvětlování, přesvědčování, že původ zkratky „Jun“ znamená junior a není to skautský odznak. StB nebralo v úvahu ani to, že odznak má tvar březového lístku. Aby se neprovokovalo, tak nové odznaky mají podobu jen samotného březového lístku.

Druhé razidlo bylo vyrobené tajně, a to v roce 1979 na podnět Břeti Boháče z Ostravy. Následně proběhla blesková akce, při níž se během dvou týdnů sehnalo mezi lidmi 20 000 korun na výrobu nové raznice, o distribuci nových odznaků se nejvíce zasloužil Miroslav Hrabinec – Nemo. Nové odznaky okamžitě zaplavily celou republiku. Dochází tak nepřímě k pojmovému grafickému sjednocení juniorských a seniorských odznaků. Členění je stejné – základní řada má 9 stupňů, olympijská 3 stupně. Označení JUN a SEN se používá jen

slovně a především u osob a kolektivů, kde tyto pojmy zůstaly historicky vžitým názvoslovím.

V roce 1990 nechává vyrobit odznaky i společenství OTEVŘENÝ KRUH (OK), které svůj název umístilo do lemu *Navraceného štítu*. Vložením textu vznikl jejich originální odznak, kterým se sice odlišili od odznaků razidla z roku 1968, ale kterým zůstali při původní symbolice. Autorem návrhu tohoto odznaku je J. Pospíšil – Davy z Holešova a odznaky z nového razidla (podzim 1990, Kroměříž) spatřily světlo světa počátkem roku 1991.

V roce 1992 se ukázalo, že hnutí potřebuje odznak mimo pyramidu, a tak vznikl *Čestný Březový lístek* pro významné osobnosti, pro ty, kteří se hry 5PÉ nezúčastní přímo a pro účely přiblížení a propagaci systému BL na veřejnosti. Plánovalo se, že to bude duhový BL, ale výroba se ukázala velmi nákladná, a tak je tento lístek zeleno-zlatý (symbolizuje řazení od zeleného až po zlatý *Březový lístek*). Odznak má větší formát než klasický a autorem návrhu je Zbyněk Švábik ze Žďanic. Razidlo bylo vyhotoveno v roce 1993.

OPĚT NEPOCHOPEN A V NEMILOSTI

V roce 1969 volební komise III. junáckého sněmu vyškrtla Galéna z kandidátky do náčelnictva. To však zvrátil tehdejší junácký náčelník Rudolf Plajner, který využil svého práva veta a kooptoval Galéna do náčelnictva chlapeckého kmene jako skautského šéfredaktora a experta klubovního života.

V té době jsou ve skautu také ořesy. Někteří vědí, že pro mnohé skautská euforie brzo skončí. Československo je obsazeno „spojeneckými vojsky“. Galén je spoluautorem *Nepokořená svoboda*, která v roce 1968 protestovala proti okupaci sovětskými vojsky. Následně Galéna zatýkají a vězní. Do roku 1989 se snaží tajně podporovat klubové hnutí a mikrokoletivy, ale veřejně moc nevystupuje, protože ví, že by hnutí ublížil.

Politické aparáty dětských a mládežnických organizací, které se v roce 1970 integrovaly, zaujaly výrazně nepřátelský postoj k odznakům *Březového lístku*. Svazáčtí funkcionáři a Státní bezpečnost dokonce tvrdili, že *Březový lístek* v pyramidách ukrývá konspirace nepřátelské sítě, a tak právě proto není ústředním schválen. Tomu věřili (chtěli věřit) skoro až do roku 1989.

GALÉNOVA NADACE

Galén byl dva roky politickým vězněm za rozvratnou činnost. Po listopadu 1989 byl rehabilitován. Z peněz, které získal jako odškodné za neoprávněné věznění a jako odškodné za nucenou práci v Německu, celou částku 86 000 korun věnoval pro vznik Galénovy nadace, která měla jediný úkol, a to rozvíjet myšlenky 5PÉ a udělování *Březových listků*.

Červená se, line záře, oheň... Oheň na táboře skautského oddílu Karibu.

NIKDY NEODEŠEL DO DŮCHODU

Pamatuji na dobu, když Jenda své prezidentské křeslo v nadaci předával Břeťovi Boháčovi, ale pak stále jezdil po školách, celostátních i regionálních výměnách zkušeností, letních táborech a všude rozséval přátelství rozrůzněných. Nikdy neodmítl se účastnit různých akcí, jako byla *Bambi 2008* u nás v Táboře, když jsme slavnostně a veřejně na náměstí TGM udělovali *Březové listky*. To už se u něj prohlubovala vyčerpanost i stáří, ale přesto v něm žil mladistvý elán.

Byl jsem rád, že mi jeho dcera Dobromila dovolila ho vzít na naší regionální akci. Pak nastala léta, kdy Jenda měl větší zdravotní problémy, které nekompromisně přicházejí s přibývajícími lety. To jsme už spolu diskutovali u něj doma v Táboře. Rád vzpomínal na začátky nadace, vydávání časopisů, na doby, které nás spojovaly.

JEHO MYŠLENKY STÁLE ŽIJÍ – V devadesátých letech se začaly měnit zákony kolem nadací. Avšak po změně zákona, kdy nadace některé činnosti nesměly dělat, měly povinnost mít nadační vklad půl milionu korun, se muselo rozhodnout, zda nadaci zrušit nebo ji přetvořit jako GN *Galénův nadační fond*. Galén souhlasil s tím, a tak vznikl nadační fond a *Hnutí Březový lístek*.

Bylo to období hledání, vymezování pojmů i mantinelů. Mnohokrát jsme vše přetvářeli, až jsme málem přišli o finanční a materiální prostředky bývalé nadace. Nakonec se vytvořil fond, zvolilo nové, mladé vedení, které pokračuje v Galénových myšlenkách. Vedle toho existuje *Hnutí Březový lístek*. Obě formy se doplňují a snaží se naplňovat Galénovy myšlenky přátelství rozrůzněných 5PĚ.

Nadační fond funguje, a tak myšlenky o *Přátelství rozrůzněných* Jana Šimáněho – Galéna jsou platné dodnes. Dokladem toho je stále oceňování – poděkování lidí pracujících pro a s dětmi a mládeží. Nejde o žádné státní nebo organizační vyznamenání, ale poděkování zdola, od lidí, kteří cítí potřebu poděkovat těm, kteří si to zaslouží. Více lze najít na webových stránkách <http://brezovylistek.cz>.

Jsem rád, že Bůh tomu chtěl, abychom spolu prožili mnoho krásných chvil, na které nikdy nezapomenu. Nikdy nezapomenu na momenty, když jsme spolu tvořili různé strategie a taktiky popularizace Březových listků, 5PĚ... Jsem rád, že jsem mohl tak dlouhou dobu stát po jeho boku v šíření myšlenek Přátelství rozrůzněných.

Autor tohoto článku, Bílý Riki, je poslední, kdo dostal Březový lístek 8. stupně přímo od Galéna.

Jiří Riki Řeháček je rovněž autorem barevných fotografií z táborů i setkávání chlapců a děvčat na jihu i severu Čech, které provázejí jeho monografickou studii o našem kolegovi Janu Šimáněm – Galénovi; byly použity i pro titulní stránku červencových *Cest a křížovatek*.

Archivní černobílý snímek z roku 1969 je dílem autora otce, mimošského novináře Jiřího Řeháčka, který pod svou skautskou přezdívkou Balú patřil mezi čelné představitele skautského hnutí v době Československého jara 1968, tak i po Listopadu 1989.

Vysvětlivka:

¹ S Jirím Řeháčkem, řečeným Balú, jsem se setkal v 60. letech, když opustil zavedenou strukturu loutkových divadel (sám se mu „vyučil“ v Skupově divadle) a se svou ženou Hanou hráli po mateřinkách a dalších shromáždění dětí, kam jezdili se svými loutkami (*Divadlo Sluníčko*) jak za časů Matěje Kopeckého. Ostatně první útočiště v „jeho“ Teplicích jsem našel, když se můj článek ke Dni tisku 1969 stal mým „esejem na odchodnou“. Jen jsem byl mezi velkými komedianty a Balú mezi pimprlaty. (bek)

Jiří Ješ

*19. 6. 1926 – †20. 7. 2011

TÁBORSKÉ VZPOMÍNÁNÍ NA DĚTSKÁ LÉTA

Jaroslava Vosátková

V listopadu 2006 jsem Tábořem provázela skupinu novinářů-seniorů z Prahy. Mé pozvání rád přijal i publicista Jiří Ješ.

Hned na nádraží jsem všem rozdala nejrůznější informace o historii města. Prošli jsme částí nového Tábora, také jsem se pochlubila naším krásným divadlem, kde si prohlédli obě hlediště a moderní zařízení scény. Jiří Ješ jezdil jako malý chlapec do Tábora za svým dědečkem, významným stavitelem, na prázdniny. Pochvaloval úžasné proměny města, jak se podařilo sjednotit vzhled třídy 9. května. Všichni obdivovali opravené historické domy, na Žižkově náměstí krásné štíty.

Při obědě v Besedě jsem navrhla, že může ostatním ukázat dědečkův dům. Souhlasil. U vily *Libuše* jim s radostí popisoval, jak prolézal malým sklepním okénkem a běhal dolů k Lužnici. Cestou po Parkánech jsme shlíželi na krásný klenutý Švehlův most, který jeho dědeček postavil. (Je to pozoruhodná stavba – prohlášena technickou památkou ČR, kterou se Tábor právem chlubí). – Osmdesátiletý Jiří Ješ zavzpomínal, jak byl jako kluk hrdý, když pomáhal svému dědečkovi přestříhnout pásku při slavnostním otevření mostu 28. října 1935.¹

Odvaha psát jasně a se zdrcující argumentací, co je třeba...

Agáta Pilátová

Letos zkraje léta si připomínáme dvojí výročí publicisty Jiřího Ješe. Devatenáctého června by se dožil devadesátky, před pěti lety, 20. července 2011, ukončila těžká nemoc jeho životní pouť. Poslední rozhlasový komentář poslal z nemocničního lůžka jen pár hodin před smrtí.

Když pomineme krátké novinářské začátky před únorovým pučem 1948,² kdy přispíval do novin jako student, byla jeho publicistická dráha vlastně poměrně krátká, začal psát a zejména pak vysílat v Československém a posléze Českém rozhlasu až po listopadu 1989. Zato intenzivně a s náruživostí. „Vrhl se do žurnalistiky takřkajíc po hlavě, aby dohnal, co ho komunistický režim donutil zanedbat. Psal pro nejrůznější noviny, vysílal v rozhlasu...“, napsal o něm někdejší rozhlasový kolega Radko Kubičko.

Nedlouho před svým skonek dostal Jiří Ješ zvláštní dopis. Přišel se zpožděním šedesáti let a stálo v něm mimo jiné tato slova: *V době, kdy se země propadala do diktatury a veřejný jazyk se rychle proměňoval v jakési shluky prázdných frází a klišé, našel jeden vysokoškolák odvahu napsat jasně, zdvořile*

a při tom se zdrcující argumentací, co bylo třeba... Tuto větu mu adresoval písničkář a spisovatel Jan Burian v dopise, který byl velmi, velmi opožděným, zato výtečně formulovaným pokračováním jisté dávné korespondence.

K citátu se váže příběh. V roce 1948, těsně po únorovém puči, poslal student Jiří Ješ divadelníku a tehdy přesvědčenému komunistovi E. F. Burianovi dopis, v němž protestoval proti represím totalitní moci proti demonstrujícím studentům. E. F. Burian na dopis nikdy neodpověděl; student Ješ by ostatně ani nemohl žádnou odpověď dostat a převzít, protože ho komunisté krátce po studentských protestech poprvé zatkli.³ Bylo to první Ješovo zatčení, postupně následovalo další.

Jan Burian našel po mnoha desetiletích dopis v otcově pozůstalosti. Nechtěl nechat naléhavý text bez odezvy, proto za otce po více než šesti desetiletích odpověděl.

Jiří Ješ o tom pak vyprávěl v jednom ze svých posledních komentářů.

Obdivná slova literáta a písničkáře však neplatí pouze pro počínání studenta Ješe, citují je hlavně proto, že charakterizují celou jeho osobnost, jejíž hlavní rysy byly zřejmě zformovány už kdysi v mládí. Potvrzují, že polický publicista Jiří Ješ se už v útlém věku vyznačoval odvahou, zásadovostí i formulační pregnantností. A také noblesním chováním a psaním. Vyjadřoval se zdvořile a slušně také k nepříjemným skutečnostem, polemizoval tak i s politickými protivníky. Zůstalo mu to celý život.

Byla to osobnost z jednoho kusu a vždycky takový zůstal. Léta perzekuce a profesního odříkání z něj neodštípily ani třísku. Jiřího Ješe nezlomilo vězení, neochnul věk. Proto se také mohl – což je obdivuhodné! – po listopadovém převratu vrátit do médií, přesněji, začít vlastně znovu a od začátku. Neboť před únorem 1948 toho mnoho nestihl, jako začínající novinář a asistent zástupce šéfredaktora Svobodného slova k publicistice sotva přičichl. Ale právě proto, že byl mužem konzistentních postojů, názorů a pevného charakteru, mohl se brzy stát předním politickým komentátorem (nejen) Českého rozhlasu. Autorem, jehož názory se respektovaly, na jeho myšlenky v éteru i v tisku se čekalo.

Ti, kdo Jiřího Ješe znali, ale i ti, kdo se s ním osobně nesetkali, jen poslouchali ho a četli, věděli o něm (ve svých textech totiž o sobě dost pověděl), že se narodil 19. června 1926 do kultivované rodiny stavebního inženýra Štěpána Ješe; jeho otec byl nejen stavitelem a podnikatelem, ale také uznávaným veřejným činitelem, po válce poslancem Národního shromáždění.⁴ Jiří získal v rodině něco, čemu se obvykle říká „Kinderstube, dětský pokoj“ – základy vzdělání a výchování, návyky, které ho provázely celý život. Brzy se vydal v otcových stopách nejen názorově, ale také pokud jde o aktivní zájem a účast na veřejném dění.

Není divu, že ho pro politickou aktivitu po únoru 1948 vyloučili ze studia a později dvakrát zatkli. Byl politickým vězněm celkem pět let. Když se vrátil, rodinu už nenašel v Praze, vystěhovali ji do severních Čech, kde si našel práci i Jiří. Postupně se mu dařilo uplatnit se v oboru, který mu byl blízký – organizoval hudební pořady.

Teprve po listopadu 1989 se mohl stát tím, čím chtěl být už v mládí – publicistou, především politickým žurnalistou. Prosadil se zejména v rozhlasu, kde se stal redaktorem, pravidelně vysílal v českém vysílání Svobodné Evropy, poslé-

ze na Šestce Českého rozhlasu (na snímku vlevo). Byl autorem či spoluvůrcem řady komponovaných pořadů a rozhlasových cyklů, často věnovaných jeho milované vážné hudbě a hudebníkům (*Dialogy nad životem, Výročí kulatá a nekulatá* aj.), podílel se na ranních *Dobrych jitrech z Prahy*. Vydal přes desítku knih, většinou souborů sloupků a politických komentářů, a autobiografii *Co přines čas*.

Často přispíval do tištěných periodik, např. do týdeníku *Reflex*, či deníku *Metro*.

Byl prvním nositelem *Ceny Ferdinanda Peroutky* a Český rozhlas ho uvedl do své *Síně slávy*.

Posluchači i čtenáři oceňovali Ješovo vzdělání, spolehlivou znalost reálií, zejména historie, kulturní rozhled, schopnost zasazovat události a fakta a do souvislostí, výtečnou paměť. Do svých komentářů často, vždy však funkčně, zapojoval osobní zážitky a zkušenosti, příběhy z rodiny a vůbec „ze života“. Především však byl pronikavým politickým analytikem s pevnými, nekompromisními stanovisky. Vyjadřoval je stylisticky vytříbeným, kultivovaným jazykem, nešel daleko pro humor. Velmi brzy si osvojil „rozhlasový“ způsob vyjadřování, jeho promluvy byly vstřícné a komunikativní. S inteligencí jemu vlastní ovšem dokázal své texty přizpůsobit médiu, pro nějž psal (zasvěcenci vědí, jak je pro rozhlasového redaktora těžké naučit se psát do tištěných novin, neboť to je hodně odlišné!). Jiří Ješ to výtečně zvládal.

Důkazem jsou i sloupky, které psal pro deník *Metro*,⁵ které vycházejí knižně. Ukázky z této publikace uveřejňujeme na závěr tohoto monografického bloku.

O přínosu Jiřího Ješe pro českou publicistiku by se dalo mluvit dlouho. Na jeho novinářské práci i osobnosti však je třeba ocenit především charakter, svědomí, mravní kritéria a hodnoty, které měl v sobě, jichž se držel a s nimiž poměřoval – jak nepohodlné pro mnohé politiky i „politikáře“! – události, jevy, lidi.

Byla v něm přitom těžko definovatelná, ale zřetelně přítomná ušlechtilost, která mu nedovolila urážet, ostouzet, pomlouvat. Zato mu velela ctít pravdu a mravní řád.

Epizody před jarem 1990

Jindřich Beránek

KDYŽ JSEM SE VRÁTIL DO REDAKCE, odkud jsem byl dvacet a čtvrt roku před tím odejít, neměly už ty noviny bojovný název chmelařského náčiní *Průboj*, ale docela obyčejný civilní název *Severočeský deník*. Slušelo to té době. Z ve-

doucího kulturní rubriky jsem se vrátil jako zástupce šéfredaktora pro publicistiku. A taky s vírou, že bychom neměli na rozdíl od nových titulů zůstat jen u mordů a jiných senzačních zpráv, ale v odkazu na dobré tradice novinářiny publikovat pravidelně sloupky a fejetony. Proto jsem požádal šest publicistů, s kterými jsem měl zkušenost z minulé spolupráce, aby mi každý týden napsal každý jeden fejeton. A když ten fejetonista náhodou selže, bude to na mně.

Jiří Ješ mi psával hlavně o muzice. Do její říše se utekl, když mu byla politika zapovězena. Šéf rubriky v *Průboji*, Josef Bursík, mi jej předal jako člověka, který mi dodá zajímavé a moderní materiály o hudbě; v tom kraji ji organizoval a tedy i propaguje. Sám mu opatřil tuhle šanci, když se s ním seznámil ještě v Liberci. Josef absolvoval FAMU, kde jeho spolužáky byli filmový kritik Jaroslav Boček, který bude mým posledním šéfredaktorem před odchodem do penze, Václav Nývlt, dramaturg mnoha zajímavých filmů, které jsem recenzoval, a Jaroslav Dietl, který se u nás v redakci stavoval při cestách do Mostu, kde byl primářem jeho osobní ortopéd a odborný poradce prvních 13 dílů *Nemocnice na kraji města*. Josefa mohla čekat jiná kariéra (aspoň mi to leckdo z těchto jeho spolužáků tvrdil, když jsem je informoval, jak skončil jeho život na noční směně jedné fabriky na břehu Nisy). Jenže láska jeho života mu ještě v Praze před promoci oznámila, že může žít jen v Liberci, a tak se tam ocitl i nadějný dramaturg, místo aby inspiroval tvorbu dalších filmů nové vlny.

Jako osvětový inspektor se Josef seznámil se zřízcem JIŘÍM JEŠEM, který v tamním PKO rovnal sedadla pro koncertní úpravu sálu. Do Liberce vystěhovali rodinu jeho otce. A kam se měl vrátit jeho syn, když jej ve 22 letech dvakrát zavřeli a pustili až o pět let později? Propuštěný mukl směl být přijat jen jako pomocný dělník. Našel si je tam, kde mohl prožívat aspoň část nádeničiny v prostorách, která občas žila hudbou. Josef v tom předjaří zařídil, aby si jeho nový známý nemusel odpracovávat čas pro muziku nádeničinou, ale aby z jeho zájmu o ní a společenství s muzikanty měli něco i hudbymilovní lidé na severu Čech. Tak se z bývalého mukla stal v roce 1962 dramaturg Divadla hudby v Liberci a pak až do roku 1965 pořadatel koncertů vážné hudby v tamním Parku kultury a oddechu. V roce 1966, po reorganizaci krajů, se stal na deset let krajským pořadatelem koncertů v ústeckém Krajském podniku pro film, koncert a estrádu. Tam jsme se poznali.

Setkávání s muzikanty v Kytlicí, variace na bernsteinovské hovory o hudbě to vše způsobilo, že byl Jiří Ješ z ústecké agentury známější a známější. A tak jsme se potkali i v Praze, kam jsem se jel ztratit. Pracoval jsem v té době v *Domě u deklamátora* na samém počátku Revoluční ulice, kde mělo výrobní družstvo své kanceláře; Jiří byl koncertním jednatelem Symfonického orchestru FOK v nedalekém Obecním domě. A tak jsme se potkávali na obědě, občas – jako v Ústí – přišel k nám na kus řeči. Referoval nám o diskusích, které vede v *Jonáš-klubu*, nechával nám strojopisy článků, které se přece jen neodvážil nabídnout do *Tvorby*, kde občas mohl publikovat části původně samizdatových rukopisů, jako byly například reportáže z Ameriky, kam jej pozval jako svůj dárek k 60. narozeninám jeho syna.

Z článků v *Tvorbě* vzpomínám na reportáž z návštěvy ve Spellville, kde existuje dodnes v místě, proslaveném pobyty Ant. Dvořáka, krajaňský spolek – tehdy jej vedl místní poštovní Ballik – na setkání s Jiřím zazpíval směs Hašlerových písní, lidovek z doby Světové výstavy ve Stromovce, jako byl šlágr *Bajkaj-laj*... Jiří Ješ je za to naučil *Včera neděle byla*. Reportáž zakončil ve stylu science-fiction: Až tam zase někdo za 80 let přijede, bude dumat, proč tam vedle hašlerovek existuje zrovna tahle šlitrovka. – Překvapila jej ve Státech nízká informovanost amerických novin – zejména o tom, co se stalo za hranicemi příslušného státu, natož za mořem. Jiří to dokládal článkem, jehož se sám stal informačním zdrojem: Po jeho letní návštěvě v redakci novin státu, kde žil Jiřího syn se svou polskou manželkou a dvěma dětmi, vyšel článek, začínající sdělením: „Právě jsme se dověděli, že v Praze před několika měsíci zemřel laureát Nobelovy ceny, básník Jaroslav Seifert...“ Následovaly informace, kdo byl Seifert a co se kolem pohřbu v Rudolfinu, v Břevnově i v Kralupech událo. [Jenže Seifert zemřel 10. ledna 1986 a do Států se dostal Jiří Ješ až o půlroku později, a teprve tehdy se to moji další američtí kolegové dověděli.]

Jako první zásilku deseti fejetonů jsem domluvil s Jiřím Ješem jeho samizdat *Jak jsem spatřil osm prezidentů*. Co jsme se nad ním nadiskutovali. „Rozsudte nás,“ vyzýval Jiří mou ženu k roli arbitra. V dubnu 1990 k nim připsal úvod; nezapřel v něm, že cyklus píše novinář a nikoliv historik, protože tam vpišoval vždycky pár zcela aktuálních postřehů a glos. A na závěr přidal fejeton o prezidentu, který byl zvolen až poté, co tento cyklus koloval mezi spřízněnými dušemi. Co v té chvíli věděl, jaký bude prezident? Už třeba jen k tomu, jak fungoval protokol, měl výhrady. A taky se toho, aby opravdu fungoval, ujal. Aspoň na čas.

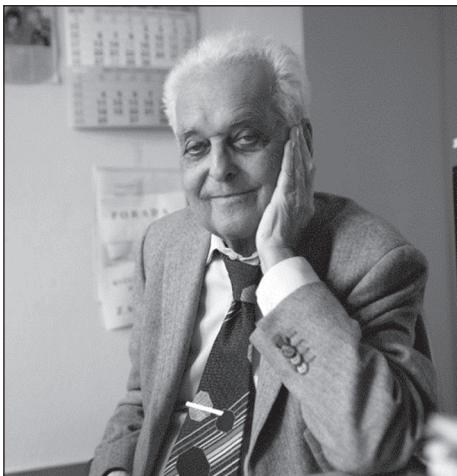
Postupně v *Severočeském deníku* uveřejnil fejetony jak o lidech, s kterými se tam setkával. Nechyběly ani události z přelomu let 89–90 – například Jiřího úvaha o programu, jaký vtiskl *Mé vlasti* dirigent Libor Pešek s liverpoolským Královským filharmonickým orchestrem a obrázel společenskou situaci v Evropě v roce rozpadu východního bloku. Akcentoval prý jistou váhavost, kterou už Smetana naplnil jednotlivé partie, a čekáním na to, kdy se my, Češi, konečně k něčemu rozhodnem. Ostatně Libor Pešek dirigoval tehdy do roku 1968 Severočeský symfonický orchestr v Teplicích a tak fejeton, inspirovaný v Anglii, měl svou dávnou ouverturu v Jiřího recenzích teplotických premiér či ústeckých repríz.

Jak jsem spatřil devět prezidentů

Jiří Ješ

Hned na začátku naší nové svobody se ve sdělovacích prostředcích vpravdě masových objevilo několik povážlivých důkazů nedostatečné vzdělanosti jejich redaktorů v naší nedávné historii. Nejkřiklavější bylo to, co si vymyslel jakýsi emigrant z tzv. Občanského fóra ve Frankfurtu nad Mohanem a co 3. ledna ráno pustil do éteru redaktor vysílání Občanského fóra v Praze: Dr. Emil Hácha prý podepsal mnichovskou dohodu. Zní to jako perlička z přijímacích pohovorů na fakultu žurnalistiky.

Pár dní před tím, 29. prosince 1989, *Večerní Praha* oznámila největší událost toho dne slovy, že Václav Havel byl zvolen osmým prezidentem ČSSR. I když odhlédneme od drobné nepřesnosti, že do roku 1960 měla naše republika jinou zkratku, musíme reklamovat opravu v řadové číslovce, neboť Havel je prezidentem devátým. *Večerní Praha* asi zapoměla právě na toho inkriminovaného Háchu, který byl ovšem zvolen československým prezidentem naprosto nesporně, a to dokonce parlamentem vzniklým demokratičtěji, než byl ten, který teď zvolil Havla – i když v něm už chyběli rovněž zcela demokraticky (!) zvolení reprezentanti milionové voličské obce henleinovců a Československo se tenkrát psalo tak, jak by si to dnes přáli mnozí Slovinci [s pomlčkou].

Bylo by menší chybou, kdyby *Večerní Praha* označila Havla za prezidenta jubilejního – desátého – protože druhý prezident dr. Edvard Beneš začátkem října 1938 svou abdikací z hlediska právního prezidentem být přestal. Za den jeho skutečného znovuzvolení lze striktně považovat až 19. červen 1946 po tehdejších poměrně *svobodných* volbách, zatímco jeho dosazení do prezidentské funkce v emigraci jménem tzv. právní kontinuity Československé republiky, z kteréhožto velmi problematického titulu Beneš podepsal závratné množství dalekosáhlých dekretů (například o znárodnění či retribuci); ani tzv. jeho potvrzení nevoleným Prozatímním národním shromážděním 28. října 1945 nelze uznat – nejvýše jako akty revoluční, vykonané sice s nezjišťovaným, ale určitě velmi spontánním souhlasem československého obyvatelstva naší republiky.

Není pochyb o tom, že historické povědomí současné naší populace je v mnohem horším stavu, než tomu bylo v roce 1945 nebo ještě i v roce 1968. Nabízím tedy v této práci pár zcela nevědeckých postřehů pamětníka, který po celých minulých padesát let velmi pečlivě sledoval československé dění a zejména si zvykl poslouchat soustředěně česká vysílání ze zahraničí, z nichž pak hlavně velmi fundovaným historickým relacím ze Svobodné Evropy vděčí za to, že se v bludišti událostí úplně neztratil.

Možná, že se v těchto vzpomínkách najde i několik kamínek, které později zapadnou velmi vhodně do určitých prázdných míst v mozaice našich dějin. K tomu všemu jistě patří i poznání alespoň základních obrysů osobností našich devíti prezidentů, neboť právě tyto muži buď do značné míry utvářeli nebo aspoň za svých časů odráželi dějiny a charakter našich dvou národů – od vrcholu obrození až do dneška.

Téměř ve všem, co zde napíšu, se opírám jen o svou, jistě ne zcela spolehlivou paměť, která z menší míry registruje mé vlastní zážitky (části psané kurzívou), mnohem více pak zážitky zprostředkované poslechem rozhlasu, kde byly

čteny i mnohé politické knihy samizdatové a exilové, které jsem si mohl aspoň ohmatat až loni, když jsem strávil několik odpolední v knihovně slovanských jazyků na londýnské univerzitě. Na jejich prostudování to však byl čas příliš krátký. Tolik na omluvu, že nemohu tuto práci dokládat přesnými citáty a odkazy.⁶

Kapitola 1. TOMÁŠ GARRIGUE MASARYK

PREZIDENTEM ZVOLEN 14. 11. 1918 – ABDIKOVAL 14. 12. 1935

*7. 3. 1850

†14. 9. 1937

Pana prezidenta Masaryka jsem viděl jednou a je to v mé paměti spíše jako barevná momentka z prostranství před Národním muzeem v Praze. Myslím, že to bylo v den Masarykových 80. narozenin, což znamená, že mi ještě nebyly čtyři roky. Ale vím, že pan prezident seděl na koni, měl na sobě ten svůj jezdecký mundúr a čapku dodnes známou z mnoha obrázků. Toť vše... Pak jsem už velmi uvědoměle prožíval Masarykovu abdikaci 14. prosince 1935, kdy jsem ho viděl ve filmovém žurnálu pohublého a s rukou na pásce. Pak ještě několik obrázků v Pestrém týdnu ze sklonku jeho života v Lánech až k tomu kalnému ránu, o němž podle básníka prý „po staletích děti našich dětí svým dětem jednou budou vyprávěti“. Bohužel, sám Jaroslav Seifert se ještě mohl přesvědčit, jak málo rodičů to dokázalo jen několik málo desítek let po onom čtrnáctém září „navěky označeném v kalendáři“.

Život prvního prezidenta byl poměrně dobře zmapován už v době první republiky. Nejznámější jsou samozřejmě Čapkovy *Hovory s TGM*, kterým Zdeněk Nejedlý v předmluvě ke svému spisu o Masarykovi (ukončenému – jak u Nejedlého nechvalným zvykem – ještě před Masarykovou třicítkou) vytkl, že je to víc Čapek než Masaryk. Měl trochu pravdy – aspoň pokud jde o jazyk, o čemž se snadno přesvědčíme, když se pustíme do toho, co Masaryk napsal opravdu sám. Zdaleka se to nečte tak dobře jako *Hovory*. Zasluhou tajemníka Vasila Škracha vyšlo Masarykovo dílo už před druhou válkou téměř kompletně, a dokonce ještě po únoru 1948 se podařilo vydat v krásné úpravě Masarykovu *Českou otázku, Naši nynější krizi a Otázku sociální*. V roce 1968 Melantrich stačil pohotově vydat *Ideály humanitní* [...].

Roku 1953 se tři pseudohistorikové, jejichž jména by neměla být zapomenuta (totiž František Nečásek, Jan Pachta a Iva Raisová) podjali nemožného pokusu Masaryka pošpinit. Učinili tak v knize *Dokumenty o protilidové a protinárodní politice T. G. Masaryka* a Orbis jim tuto odpudivou publikaci dal vytisknout na adekvátně odpudivém papíru.

Z let sedmdesátých by se nemělo zapomenout na důkladný průzkum někdejšího textaře a pak až dodnes⁸ redaktora Svobodné Evropy Jana Schneidera, který z vídeňských archívů přivezl mnoho Masarykových poslaneckých řečí v říšské radě ze začátku tohoto století. Jsou důkazem všeobjímajícího politického a filozofického pohledu této zcela mimořádné osobnosti našich dějin.

V letech osmdesátých pak vydal v Americe Jiří Kovtun rozsáhlou práci *Masarykův triumf*, čerpající četné neznámé údaje z amerických archívů o Masarykových pobytech v Americe a zejména pak o jeho tamější činnosti za první světové války. Cenná je i Masarykova neznámá korespondence, kterou publikoval Jaroslav Pecháček v Hlasu Ameriky.

Stejně by neměla upadnout v zapomenutí znamenitá esej profesora bostonské univerzity Erazima Koháka o tom, jak by se podle jeho názoru Masaryk choval padesát let po své smrti, vysílaná okolo 14. září 1987 v českém vysílání BBC. Kohák kromě jiného dospěl k pevnému přesvědčení, že Masaryk by určitě podepsal Chartu 77, neboť by to odpovídalo jeho občanské odvaze, kterou za svého života mnohokrát osvědčil v podobně riskantních situacích.

Kapitola 2. EDVARD BENEŠ

PREZIDENTEM POPRVÉ ZVOLEN 18. 12. 1935 – ABDIKOVAL 5. 10. 1938;
 PREZIDENTEM V EXILU BYL JMENOVANÝMI ORGÁNY PROHLÁŠEN 21. 7. 1940;
 POTVRZEN VE FUNKCI PNS 28. 10. 1945 – ABDIKOVAL 7. 6. 1948.
 *28. 5. 1884, †3. 9. 1948

Dr. Edvarda Beneše jsem vidal ze všech prezidentů nejčastěji – před válkou i po válce – ale nikdy jsem s ním nemluvil. Oba moji rodiče byli z Tábora, babička z otcovy strany tam vedla jakýsi ženský spolek Zora a paní Hena Benešová, coby čestná členka, mezi ně občas chodila. Často jsme jezdili v neděli odpoledne z Tábora do Prahy a silnice lemovaná četníky znamenala, že pojedí také prezident. Bylo takové pravidlo, že prezident jedoucí neoficiálním autem číslo P-811 ze Sezimova Ústí směl předjíždět všechna vozidla. Za ním pak podivný staromódní automobil vyslanec Strimpla nikoho před prezidentský vůz nepustil. Už tehdy! [...]

A pak už Mnichov, válka a během šesti let několik desítek jeho projevů vysílaných z Londýna. Myslím, že jsem nevynechal ani jediný a ten ne právě příjemný hlas s nosním zvukem a zvláštní trochu nepřírozenou kadencí dlouhých vět jsem považoval za nejkrásnější na světě. – No a pak obrovský výbuch radosti 16. května 1945, kdy jsem ho viděl při příjezdu do Prahy poblíž filozofické fakulty a pak už jen slyšel na neprodyšně zaplněném Staroměstském náměstí.

V dalších měsících bylo velmi mnoho příležitostí dr. Beneše vidat. Chodil na koncerty, do kina, na slavnosti a přehlídky – až do onoho nešťastného dne v létě 1947, kdy ho postihl záchvat mrtvice. Slyšel jsem, že tehdy Beneš prý podepsal bianco abdikaci a pověřil jednoho z ošetřujících profesoru, aby ji kdykoliv uveřejnil, dojde-li k názoru, že on, Beneš, nemůže dále vykonávat prezidentský úřad. Profesor později prý prohlásoval, že to dobře věděl, ale nedovedl si představit, co by se stalo, kdyby Beneš nebyl na svém místě. Tak se jeho těžký stav raději tajil.

V kritický večer 23. února 1948 nechybělo mnoho, abych se byl stal členem delegace vysokoškoláků, kteří mu jako jediní přišli říct, že za ním stojí a prosí ho, aby se nevzdával. Pohled na fyzicky zcela zničeného muže byl prý hrozný, jak mi o tom hned po návratu na nádvoří vyprávěl předseda národně socialistických akademiků Miroslav Fic (dnes působí se zaměněným křestním jménem Viktor na jedné americké univerzitě). Před dvěma lety o tom také, jako o děsivém zážitku, vyprávěl redaktoru Svobodné Evropy Karlu Jezdinskému. V té delegaci byl ovšem také tehdejší poslanec Josef Lesák, který o tom vyprávěl několikrát.

Jakkoliv dr. Beneš byl pro naši generaci za války a po ní absolutním idolem, názor na něj se měnil radikálně po celých dalších čtyřicet let nesvobody. Zde čeká historiky práce nepředstavitelná. Je k dispozici obšírná bibliografie jednak Benešových vlastních prací, které stále upoutávají pregnantním formulováním myšlenek. Je to politická literatura par excellence, v mnohém stylisticky i obsahově – troufám si říci – převyšující knihy Masarykovy. Nemám ani tak na mysli Benešovy paměti z první či druhé světové války, ale spíše jeho teoretické spisy, například o stranicství, o slovanství či o *Demokracii dnes a zítra*. Jsou zde i knihy životopisné [např. Hitchcockova či Mackenzieho⁸; J. R. Vilímek vydal v roce 1947 celý sborník úvah západních státníků o Benešovi...]. Tyto a mnohé další jsou většinou knihy obdivné. Ze spisů, které se začaly kriticky zabývat praktickou činností dr. Beneše zejména od smrti Masarykovy do jeho smrti vlastní, byl snad první Peroutkův spisek *Byl Edvard Beneš vinen?*⁹ vyznívající v té kritice ještě dost mírně.

Nepřeborným pramenem pro studium Benešovy politiky posledních deseti let jeho života jsou však paměti jeho blízkého spolupracovníka a jeho skutečného „politického dítěte“ dr. Prokopa Drtiny. Je příznačné, že právě Václav Havel zařídil (a také odpykal) propašování těchto pamětí do zahraničí, kde pak vyšly pod názvem *Československo, můj osud*.¹⁰ Je to kniha naprosto unikátní tím, že vznikala téměř dvě desítky let a autor v letech pozdějších neupravil své dřívější texty podle toho, jak se jeho názor na dr. Beneše měnil, nýbrž tyto své nové postoje k dřívějším jen přidával, takže na konci pamětí svého původně zcela nekriticky zbožňovaného učitele téměř zatratil.¹¹

Na Drtinovy paměti mnohdy velmi ironicky, ale v souhrnném odsouzení Beneše jako politika shodně reaguje Pavel Tigrid ve své knize *Kapesní průvodce mladé inteligentní ženy po vlastním osudu*.¹² [...]

Podle různých svědectví se však jako velmi důležitý jeví prapodivný a záhadně podmíněný Benešův vztah ke Zdeňku Fierlingerovi. Podle Drtiny Beneš zcela proti svým zvyklostem dvakrát nerespektoval odpor londýnské vlády vůči tomuto člověka a prosadil ho opětovně za velvyslance v Moskvě. V Drtinovi se dále dočteme, že po válce se Beneš dopustil právě s Fierlingerem (který měl vilu vedle něho v Sezimově Ústí) několika indiskrecí vůči svým národně socialistickým stoupencům, což se ihned dověděli komunisté. Nakonec – po únoru 1948 – nazýval Beneš (například podle Firtova svědectví) Fierlingera jmény, jaká při jeho noblesnosti od něho nikdy nikdo neslyšel. [...]

Osobnost druhého prezidenta tedy přímo křičí po nejdůkladnějším průzkumu, a to zejména po stránce povahové. Zdá se, že právě teď je ten pravý čas, kdy není už příliš brzy a ještě ne docela pozdě.¹³

Kapitola 3. EMIL HÁCHA

PREZIDENTEM ČSR ZVOLEN 30. 11. 1938 – PŘESTAL JÍM BÝT 14. 3. 1939;

PREZIDENT PROTEKTORÁTU 15. 3. 1939 – PŘESTAL JÍM BÝT 9. 5. 1945.

*12. 7. 1872,

†27. 6. 1945.

Také tohoto zapomínaného prezidenta jsem jednou viděl živého. Šel jsem Máchovou ulicí na Vinohradech a před jedním domem stálo nápadně velké černé auto. Když jsem se k němu přiblížil, vyšel z domu dr. Hácha; bydlel prý tam

tehdejší ministr dr. J. Havelka. Mohl jsem si prezidenta prohlédnout zblízka. Byl vpravdě nehezský, ale právě při detailním pohledu nebylo možné nezaregistrovat určité ušlechtilé rysy v jeho tváři. O Háchových skutečně ušlechtilých vlastnostech mi také vyprávěl můj příbuzný dr. Egon Zeis, který byl jeho náměstkem a později nástupcem ve funkci prvního prezidenta Nejvyššího správního soudu.

To, co se Háchovi oprávněně vyčítá, je celkem známo. Nemělo by se však zapomínat, že jeho nesporná velezrada, stvrzená podpisem na kapitulaci listině z noci na 15. března 1939, kdy „vložil osud českého národa do rukou vůdce německé říše,“ je z hlediska právního velmi srovnatelná s kapitulací dr. Beneše jak ve věci Sudet, tak ve věci Podkarpatské Rusi. Platná ústava totiž vyžadovala pro odstoupení státního území souhlas třípětinové většiny Národního shromáždění, což se ani v jednom z těch tří případů nestalo. Právnik Drtina kupodivu tuto okolnost hněvivě zdůraznil pouze u Háchy, kdežto u Beneše o tom pomlčel.

Nicméně dr. Drtina ve svých pamětech popisuje dr. Háchu poměrně sympaticky v době jeho příchodu na Pražský hrad. Pouze ho zarazilo, že v místnostech, kde za puritánského Masaryka a Beneše nikdy nebylo cítit tabák, bylo najednou plno doutníkového kouře. Dr. Hácha, který zřejmě věděl nebo tušil o Drtinově spojení s Benešem v zahraničí, mluvil o něm jako o skutečném prezidentovi, jehož on tady jen zastupuje, a dal dr. Beneše pozdravovat. Je známo, že vzájemné kontakty mezi pražskou a londýnskou reprezentací trvaly až do zatčení předsedy protektorátní vlády ing. Eliáše po příchodu Heydrichově. Teprve potom byl Hácha emigrací odepsán a po válce nikdo nebyl ochoten ulehčit mu strašný konec života.

[...] začátkem 70. let uveřejnil pražský *Jonáš-klub* ve zpravodaji *Okénko* dr. Dušana Zachystala (rovněž blízkého příbuzného dr. Zeise), které se opíralo o svědectví Háchovy dcery M. Redlové. I tento, pro Háchu příznivější dokument, z něhož měl tehdy klub jistě nepříjemnosti, je v Praze k dispozici.

Kapitola 4.–6. + 8. KLEMENT GOTTWALD, ANTONÍN ZÁPOTOCKÝ, ANTONÍN NOVOTNÝ a posléze GUSTÁV HUSÁK

KG ZVOLEN PREZIDENTEM	14. 6. 1948 – V TÉTO FUNKCI ZEMŘEL	14. 3. 1953
GEN. TAJEMNÍKEM KSČ OD	23. 2. 1929 – JAKO PŘEDSEDA KSČ	†14. 3. 1953
	*23. 11. 1896	†14. 3. 1953
AZ ZVOLEN PREZIDENTEM	21. 3. 1953 – V TÉTO FUNKCI ZEMŘEL	13. 11. 1957
	*19. 12. 1884	†13. 11. 1957
AN ZVOLEN PREZIDENTEM	19. 11. 1957 – PŘINUCEN ABDIKOVAT	22. 3. 1968
PRVNÍM TAJEMNÍKEM KSČ	4. 9. 1953 – ZVOLEN BYL A. DUBČEK	5. 1. 1968
	*10. 12. 1904	†28. 1. 1975
GH ZVOLEN PREZIDENTEM	29. 5. 1975 – ABDIKOVAL NA FUNKCI	10. 12. 1989
PRVNÍ TAJEMNÍK ÚV KSČ	17. 4. 1969 – DONUCEN ABDIKOVAT	14. 12. 1987
OD KVĚTNA 1971 GENERÁLNÍ TAJEMNÍK ÚV KSČ		
	*10. 1. 1913	†18. 11. 1990

KLEMENTA GOTTWALDA jsem jako prezidenta nikdy neviděl, pár dní po jeho zvolení mě totiž jeho estébáci zavřeli. Vidál jsem ho však s jeho čibukem na mládežnických schůzích v letech 1945 a 1947 a o jeho jistě politické obratnosti mi vy-

právěl i můj otec. [...] Až do návratu tohoto komunistického předáka v květnu 1945 ve funkci místopředsedy vlády jsem o Gottwaldovi vůbec nevěděl, z Moskvy jsem ho nikdy neslyšel. Ale jeho první projevy doma mě ohromovaly svou jazykovou nekulturností, na což jsem až přehnaně citlivý. Nebyl jsem tedy ochoten přijímat i některá jeho kladnější hodnocení a nechápal jsem, jak vůbec někdo může volit stranu, v jejímž čele stojí osoby tak politicky nekultivované, jako byl právě Gottwald nebo Kopecký či Nosek. Budoucnost, zdá se, tuto mou averzi potvrdila. Přesto však nesouhlasím s formulací, již nedávno ve svém prohlášení použila jakási prý „masarykovská“ iniciativa, že Gottwald byl masový vrah. Myslím, že ani k tomu neměl vhodný charakter. On prostě v rámci systému, který mazanými intrikami pomohl vytvořit, spíš jen zcela bez odporu dopouštěl věci, které se pak děly.

Tohoto prezidenta by měli posmrtně prozkoumat psychiatři a zjistit, jaký dopad na naši historii měla nevzdělanost, zbabělost a alkoholismus v jeho duši. Bez povšimnutí by neměl zůstat ani pravý důvod, proč po své volbě klekl v kostele před kardinála Berana, když celým svým světovým názorem měl být antikrist, což také svým chováním doložil. V tom prý zapůsobila ne víra, ale pověrečnost jeho ženy Marty. [...] Do moře zapomnění bychom ho však úplně hodit neměli, neboť kromě toho, co způsobil, je zajímavý i tím, jaký byl a kolik našich lidí v něm zřejmě našlo i kus sebe.

S ANTONÍNEM ZÁPOTOCKÝM, Gottwaldovým nástupcem, jsem sice mluvil osobně, nikoliv však jako s prezidentem, ale už někdy v roce 1946, kdy byl předsedou ÚRO. Tato jeho funkce byla vlastně jen pokračováním předsedy Rudých odborů z dob před druhou válkou, do níž byl tehdy Zápotocký zřejmě odsunut „karlínskými kluky“. Když pak oni – coby převážně moskevští emigranti – vytvářeli komunistické zastoupení v košické vládě, koncentráčníka Zápotockého vynechali; a přesto pro ně později vykonával nedocenitelná služby, nepřibrali ho ani do dalších předúnorových vlád. Hodil se jim do nejvyšší funkce odborářské.

Já jsem se tehdy k němu dostal se studentskou delegací, která s ním měla projednat možnost vydávání studentského časopisu skrze odbory. Jako dnes si pamatují strejcovský způsob, jímž s námi Zápotocký jednal, a to asi v tom smyslu, že či chleba bys jedl, toho píseň bys měl zpívat. Vedle protagonisty celého jednání seděl tenkrát jako rtuť čilý Ěvžen Erban, který mu stále něco šeptal. Když jsem o mnoho let později viděl Krále Vávru, měl jsem pocit, že musel její autor Milan Uhde Zápotockého také někdy osobně zažít. – Při té schůzce šlo tenkrát také trochu o mne. Dopustil jsem se ve Svobodném slově nějaké drobné chyby stran jakéhosi počínu odborů a Zápotocký mi s velkorysostí notáře Bartolla ze hry V+W Nebe na zemi odpustil tiskovou opravu.

Antonín Zápotocký se stal prezidentem v březnu 1953, a to byla chvíle, kdy komunisté se špatným svědomím byli ještě vyděšenější, než jsou dnes. Pozoroval jsem to na pankráckých dozorcích, kteří nebyli daleko od toho, aby přičítali takřka současnému odchodu svých bohů Stalina a Gottwalda až pohádkově mysteriózní zlověstnost. V té době – možná právě v záchvatu dobročinnosti – mě pankrácký šéflékař dr. Obermaier poslal do nemocnice se štítnou žlázou a tam jsem si pak užíval téměř každodílního světla a zvuky poprav na šibenicích přímo

pod oknem, u něhož jsem v prvním patře ležel. Myslím, že jich bylo víc než za Gottwalda a prezident – jak známo – aspoň formálně nese odpovědnost za milost či nemilost, kterou udělí či neudělí. Ne, Zápotocký přes všechny své rádobykulturní zájmy asi moc hodný nebyl, i když se od doktrinářských komunistů odlišoval asi jako Plzák od Huga v Havlově *Zahradní slavnosti*. [...]

Zápotocký za svého čtyřletého prezidentování vnesl sice trochu primitivního humoru do svých projevů a chodil i pěšky po Praze, ale pohyby opravdu závažné, jako byl například II. sjezd čs. spisovatelů roku 1955, přijímal nevrle, ba přímo zlobně. Proto, když v srpnu 1968 Marie Zápotocká v pražském rozhlase tvrdila, že mluví i jménem svého zemřelého manžela, který by byl s okupací určitě také nesouhlasil, bral jsem to s notnou rezervou.

I ANTONÍN NOVOTNÝ, *tento „dělnický prezident“, chodíval někdy pěšky. Sám jsem ho jednou potkal. Bylo to v Liberci na Šaldově náměstí, kde procházel ve společnosti místních papalášů, nevím odkud a nevím kam. Bylo pošmourné předjarní nebo podzimní počasí a on byl krásně opálen. Byl to hezký člověk – dokud nepromluvil. Pak si každý uvědomil, že i ta jeho elegance je velice bezduchá. Můj tatínek vždycky říkal, že by se k němu při prezidentských projevech hodila tužka za uchem – prostě typ skladníka či obchodního příručího.*

Mám dojem, že jemu jedinému z našich prezidentů nevyšla žádná kniha. Ani při nejlepší vůli nebylo asi co tisknout, protože jeho kožené projevy ztrácely už za týden svoji aktuálnost. V celkové šedivosti se s ním z našich prezidentů dá srovnat jen proměněný dr. Husák od sedmdesátých let. Jenže toho proměnil Brežněv, když mu zakázal říkat jeho vcelku vtípné řeči spatra. Takže mnohem lepší by bylo přirovnat Antonína Novotného k neprezidentu Jakešovi – zde je politická podobnost až udivující.

Je jen s podivem, že se Novotný mohl zhlédnout v celkem zábavném Chruščovovi a že naopak k jeho vlastnímu obrazu podobný Brežněv ho neměl rád. Tím více zaslouží zmínky snad nejméně představitelný čin Novotného, když se v roce 1964 odvážil zavzdorovat sovětskému vedení a ostře protestoval proti svržení Chruščova. Víme, že mu to Brežněv neodpustil a bez ohledu na vzájemnou politickou podobnost dal před ním v roce 1968 přednost raději Dubčekovi – nic netuše, jak vážné to bude mít následky. Bylo by také dobré prozkoumat údajnou Novotného metodu obálek, jež prý rozdával členům politbyra před každou schůzí, jak o tom s gustem psal někdejší šéfredaktor *Rudého práva* Miroslav Moc v jednom úvodníku začátkem sedmdesátých let.

INTERMEZZO, NEŽ NASTANE SOUMRAK REŽIMU – V půlroce od 17. 11. 1989, který předcházel publikaci Ješova textu v SD [*Severočeském deníku*], se pokusil MIROSLAV MOC [*1928] opět připomenout. Byl v „dubnovém termidoru“ 1969 jmenován šéfredaktorem *Rudého práva* a patřil mezi iniciátory mobilizace pro normalizaci mezi novináři, prohlášení *Slova do vlastních řad*. Ale režim, který aktivně nastoloval, mu dal jen dvě „placky“ v letech svého rozjezdu [Řád práce (1970) i ... vítězného února (1973)] a odtransportoval ho na výnosný „vejmínek“ do Švýcarska [kde byl velvyslancem 1975–81]. A tak se pokusil obrátit kolo dějin obdobně jako 21 roků před tím Novotný.

Prezident, zbavený nejvyšší funkce v státostraně, svolal v čase okresních konferencí KSČ, kde byli voleni delegáti na příští *Vysočanský sjezd*, poradu svých věrných na Červený Hrádek. Obdobně svolal M. Moc v době, kdy se začala měnit po 17. listopadu 1989 média, stejně živly na chatu na Děčínsku, kde mu tučet roků před tím skončil poslední mandát politika. Jestli Novotného akce aspoň dotvořila trilogii soudobých dějin Červeného Hrádku od tragédie [Runciman z r. 1938] po frašku [Jakeš jako kůl v plotě z r. 1989]; Miroslav Moc neprokázal ani to, že by byl oním expertem na světovou politiku, jakým se tvářil být. Zatím co média u nás víc a víc kormidlovali méně známí manažeři normalizačních sdělovacích prostředků, kteří se dovedli zařadit mezi ty, na něž se nový vládce obrací, jak mu to radí osvědčená machiavelistická praxe, Miroslav Moc zůstal zapomenut. A nebýt tehdy noticky v SD a Jiřího připomínky po dvou desetiletích, zůstal by zapomenut ještě dýl. (bek)

Když Antonín Novotný roku 1975 v ústraní zemřel, nějak jsem se to dověděl ještě před oficiálním oznámením. Dal jsem několika svým přátelům za úkol uhodnout, která významná politická osobnost toho dne zemřela. Na Antonína Novotného si sedm let po jeho sesazení nevzpomněl ani jediný. Dnes nám ho připomíná jen hrob na Malvazinkách s jeho podpisem a pětícípou hvězdou. Tímto sdělením končí také jedna z mála podrobnějších studií o jeho životě z pera dr. Břetislava Daňka, kterou těsně před naším nejnovějším osvobozením otiskl interní časopis Čs. strany lidové *Naše politika* v č. 23/89. Nemohu v něm souhlasit pouze s titulkem *Prezident, který zklamal*. Novotný neměl v čem zklamat, protože sotvakdy bylo možné od něho něco očekávat.

GUSTÁVU HUSÁKOVI, *tomu na pohled reprezentativnímu, vzdělanému a inteligentnímu prezidentovi jsem se vždy instinktivně vyhýbal, což při mém povolání organizátora koncertů nebylo vždy docela snadné. Jeden z mých dobrých známých muzikantů, který s Husákem chodil na stejné gymnázium v Bratislavě, mi jednou vyprávěl, jak touha po moci se u tohoto nadaného hochu projevovala už tenkrát, když třeba o přestávkách měl uloženo dohlížet na své spolužáky. Dr. Prokop Drtina mi vyprávěl o Husákovi v Leopoldově, o jeho zřetelně projevované nechuti ke všemu českému.*

Důkladně jsem sledoval už od roku 1947 Husákovu činnost na Slovensku proti Demokratické straně, vrcholící oním už zmíněným únorovým vítězstvím dva dny před Prahou. Přesto u mne v roce 1968 převládla sympatie k jeho chytrým projevům. Když se však po srpnu 1968 v souvislosti s Husákovým veletočem kolem *Vysočanského sjezdu* začaly tyto projevy měnit v ohňostroje zloby a lži, byl jsem spíš smutný než zklamaný. Říkal jsem si, že člověk tohoto formátu nemá snad tolik špatnosti zapotřebí.

17. dubna 1969 jsem náhodou trávil odpoledne s Karlem Högerem a teprve z jeho zasmušile moudré reakce na Husákův vstup na Dubčekovo místo jsem pochopil skutečný dosah této události, která daleko definitivněji než 21. srpen 1968 znamenala konec Pražského jara. Ne, na Husáka jsem se nemohl dívat a tím méně na prezidentskou vlajku, která jeho jménem tak dlouho visela nad Prahou. Cizince, které jsem často prováděl po Hradčanech, jsem vždy upozor-

ňoval na ten červený pruh na vlajce a na heslo *Pravda vítězí*, které je tam vyšito. Ale vždy jsem připomínal výrok Jana Masaryka, který dodával, že to dá fušku. V případě dr. Husáka by se historici měli co nejrychleji vydat přímo k prameni. Pravděpodobně opravdu zjistí Husákovy nějaké zásluhy o to, že první dva roky okupace nedopadly tak jako o dvanáct let před tím v Maďarsku. Možná, že se zjistí i další věci ve prospěch tohoto muže. Přesto však Husák bude mít velké štěstí, ubrání-li ho historie aspoň natolik, že nebude označen za vůbec nejhoršího prezidenta tohoto státu. [...]

Kapitola 7. LUDVÍK SVOBODA

Ludvíka Svobodu jsem potkal kromě jiných příležitostí i onoho večera 23. února 1948, o němž jsem se už zmínil v kapitole o dr. Benešovi. Bylo to na širokých bílých schodech Obecního domu, po nichž jsem pak po mnoha letech tisíckrát šlapal do své kanceláře, neboť výtahy tam celá desetiletí nefungovaly. Tenkrát v roce 1948 jsem po těch schodech nešel, ale – řečeno slangem – padal z horních salónek, kde nás studenty rovněž už zmíněný Miroslav Fic vyzval k pochodu na Pražský hrad. Málem jsem tehdy vrazil do dvou budoucích prezidentů, neboť vedle Svobody kráčel Zápotocký [...]. Přicházeli zakládat Ústřední akční výbor Národní fronty, který pak sehrál podstatnou úlohu při „revolučních přeměnách v rámci platné ústavy“. Třetí budoucí prezident Gustáv Husák toho dne (23. 2.) v Bratislavě už ony přeměny dokončil a šel tím i ústředí KSČ dobrým vzorem.

Většina zajímavostí o Ludvíku Svobodovi je poměrně dobře známa, i když i zde fakta dosud čekají na seriózní zpracování. I zde jsou naživu nejbližší příbuzní, kteří mohou podat svědectví. Všeobecně se má za to, že Svoboda byl statečný voják a poctivý člověk, oddaný za druhé války a po válce prezidentu Benešovi. Tomu by nasvědčoval i armádní rozkaz, který vydal ještě 24. února 1948 a v němž se k nejvyššímu veliteli armády Benešovi přihlásil. Ale Beneš toho už nechtěl nebo nemohl využit.

Svobodovou volbou za prezidenta na jaře 1968 byl národ vpravdě nadšen a Svoboda se tak dostal do zbožňované plejády Dubček, Černík, Svoboda, Smrkovský. V srpnových dnech pak třikrát osvědčil mimořádný charakter: jednou, když vyhodil Indru s jeho dělnicko-rolnickou vládou, čímž udělal čáru přes rozpočet všem „pozyvatelům“, po druhé, když prý položil před sebe revolver a pohrozil svým zastřelením, a po třetí, když odmítl z Moskvy odletět bez Kriegela.

Existují však i hlasy méně příznivé. Například Drtina ve svých pamětech se velmi skepticky vyjadřuje o Svobodově vojenském umění. Erich Kulka a mnozí další (zejména židovští) členové naší východní armády, kteří po únoru emigrovali, tvrdí, že mají nezvratné důkazy o Svobodově tajném členství v KSČ a o jeho spolupráci s NKVD, k níž se prý bona fide zavázal, aby umožnil vytvoření Československého armádního sboru v SSSR z lidí, do té doby většinou pozavíraných v gulagu. Nasvědčovalo by tomu Svobodovo chování jak v únoru 1948, tak v srpnu 1968, kdy po všech zmíněných chrabrostech byl – podle Mlynářova svědectví – první, koho Sověti v individuálních pohovorech zlomili natolik, že on sám pak nutil ostatní členy naší delegace k podpisu zlých moskevských protokolů. A než se rok s rokem sešel – 28. října (!) 1969 – podepsal s Brežněvem

uznání okupace, prý – jak řekl – pod mocným dojmem, jímž na něj zapůsobily sovětské zbrojní arzenály poblíž našich hranic, které mu ukázali z helikoptéry. Tedy po Benešovi a Háchovi vlastně další prezidentská velezrada. Nemáme my to smůlu?

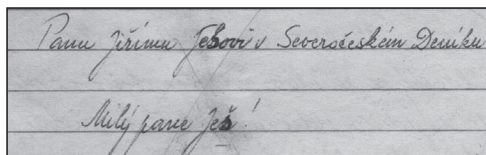
Tento fejeton byl zveřejněn v sobotu 16. června 1990 na str. 2.

MEZI DOPISY, KTERÉ DOŠLY S OHLASEM NA FEJETONY, se jeden lišil, a přece podobal ostatním. Především úhledným písmem: Pravomil L. Raichl jím zcela zaplnil čtyři strany linkovaného papíru A4, zatím co ostatní si se záznamem svých zážitků s osobnostmi, o kterých Jiří Ješ psal, nedělali tolik starostí. Spokojovali se také s konvenčním formátem dopisních papírů. Často je jako plukovník Raichl adresovali přímo autorovi, málokdo totiž rozlišuje, zda autor vytištěného článku je zaměstnanec redakce nebo její spolupracovník. Nebyl ani ojedinělý případ, autor dopisu byl příslušníkem jednotky, které prezident Svoboda velel. V někdejší příhraničí se usídlila po demobilizaci sboru v čase BOK [*Budujeme osvobozené kraje*] řada z nich v regionu těchto regionálních novin. A přece je Raichlův dopis unikátní.

Napsal jej muž, odsouzený 12. května 1948 k smrti v *Mostecké špionážní aféře*. Vykonstruoval ji zárodečný útvar budoucí StB: vyslal dva své agenty, prohlašující se za Američany, mezi bývalé příslušníky čs. jednotky, kterým její zřízení v SSSR možná zachránilo život. Osvobodilo je z gulagů a jiných lágrů. Tyto zkušenosti však rozhodly, že se odmítali smířit s vývojem směřujícím k plnému podřízení se sovětskému způsobu života. Rozsudky smrti dr. Edvard Beneš, jenž byl ještě 27 dní po jejich vyhlášení prezidentem ČSR, odmítl podepsat. Tak je čekal jen doživotní žalář. I s tím se však 27letý muž odmítl smířit. Pokusy dostat se na svobodu se staly jeho způsobem života. Překládali ho do těžší a těžší věznic. Až v prosinci 1951 byl za trest přemístěn z Plzně-Borů do nejtřeštěnější pevnosti Leopoldov. Ale i odtud se dostal; hned 2. ledna 1952 byl v legendárním útěku 6 vězňů. Pravomil Raichl si tak dal „dárek“ čtyři týdny před 31. narozeninami. S pomocí kamarádů se dostal na svobodu až za železnou oponu. V Německu narukoval v hodnosti podporučíka, které dosáhl už na Východě, do čs. strážní roty; vznikla z popudu generála Ingra v rámci americké armády pro případ, že by vypukla znovu válka. Ostatně: Stalin její přípravě podřídil celý další vývoj svého bloku států a všechny záměry evropských KS vzaly rychle za své.

Dokládá to i citovaný dopis.

Údaje o osudech ppor. Pravoslava L. Raichla z článku historika Jaroslava Čvančary pro časopis Český dialog, čís. 4/2002 (bek)

Pravomil Raichl

Jiřímu Ješovi

Teplice v Čechách, 16. VI. 1990

Se zájmem jsem si přečetl Váš článek v sobotním vydání na 2. straně pod titulem *Jak jsem spatřil devět prezidentů; 7. kaptiola Ludvík Svoboda*. V článku se zmiňujete o osobě Ludvíka Svobody jako statečném vojákově [...]

Co se stalo s ním potom, když byl najednou odvolán do Moskvy a jeho místo zastupoval škt. Bedřich, je již zcela něco nového a jiného. Po návratu z Moskvy se nám představil „starý pán“ (tak se mu familiárně říkalo mezi členy tzv. Oranské skupiny) zcela jiným, námi nechápaným způsobem... Jména jako TGM, E. Beneš a jeho nadřízený div. gen. Sergej Ingr, ministr národní obrany v čs. vládě, z něho začala „lézt jako z chlupaté deky.“ Používám tento lidový výraz k tomu, abych označil nejlépe to, jak jsme to viděli my vojáci, kteří jsme chtěli zůstat českoslovenští. [...]

[...] Od té doby byl Stalin sem, Stalin tam a všechno co bylo se jménem tohoto novodobého Džingischána spojeno, bylo glorifikováno a nadnášeno a Svoboda veřejně stal kritikem svého nadřízeného gen. S. Ingra a londýnské vlády – o tom není nejmenší pochyby. Jeho poměr k vedení čs. komunistické emigrace v Moskvě s Klementem Gottwaldem v čele, se mu stalo najednou velmi blízké, takže K. Gottwald, Zd. Nejedlý, Borek, Dr. Vrbenský, Kopecký a Slánský se začali objevovat v jednotce stále častěji. Dalo by se říci, že Svoboda najednou viděl u svých čs. nadřízených jakousi neochotu v tom, aby mohl budovat jednotku, která by mohla v nejbližší době odejít na frontu, v ten čas již veliké „vlastenecké války“, a čs. vláda v Londýně jako by mu v tom bránila a jeho úmysly sabotovala! Sám jsem jako frekventant 1. důstojnické školy viděl při vítání našeho ministra národní obrany Sergeje Ingra, který nás přijel navštívit, jak neochotně se plk. Svoboda k němu choval – jen stěží zakrýval svou nutnou kázeň před ministrem.

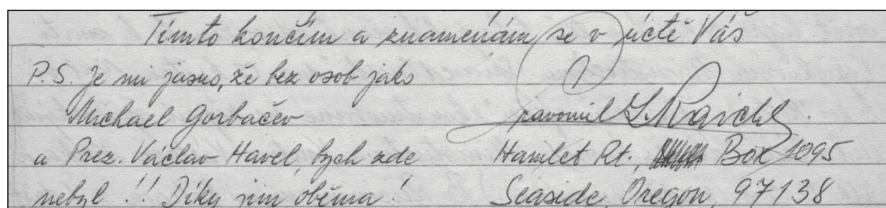
Dalo by se říci, že byl nebojácným před nepřítelem s hákovým křížem, někdy až moc na hodnost generála ve frontově vřavě; třeba jako jsem ho viděl již jako velitel čtyř automatčiků-průzkumníků pod Ivljou v dukelském průsmyku, kde se vyzývavě procházel za rozryvu granátů i min bez zaléhání či obavy o svůj život na úseku 1. pol. praporu 1. čs. brigády, kde byl novým velitelem odvažný a schopný škt. Josef Khol, který tam i padl. Na generála by si to neměl troufnout! Podle mého úsudku i mnohých, stejně smýšlejících kolegů, jsme ho tehdy otypovali asi takto: nebojácný před Němci, ale podělaný, až to hezké není, před sovětskou vrchností... I když byla reprezentována třeba jenom kapitánem NKVD! Jeho nadřízený a vrchní velitel čs. vojenských jednotek v SSSR, gen. Jan Kratochvíl, se tak nechoval, a proto byl maršálem Ivanem Štěpánovičem Koněvem dne 8. září 1944 odvolán z velení v přípravě útoku na Duklu (ze stanoviska Koněva legálně) a nahrazen gen. L. Svobodou jako velitelem čs. 1. arm. sboru pod Kobyljanami za Krosnem v Polsku. Pravomoc tato spadala do kompetence čs. vlády, nikoliv sovětským úřadům.

Tak si Svoboda vysloužil velitelskou funkci na Dukle, kterou mu nikdo nezavídal [vzhledem] k vojen. fiasku zv. „Dukelská operace“, kde jsme za 3 dny, nebo nejdéle za 5, měli dosáhnout našeho postupového cíle – Prešova. Tento cíl jsme dosáhli za 3 měsíce, chudší o tisíce mladých vojáků a zničení sboru do základu, ač Němci by museli tento pytel opustit později stejně, nechtíce být uzavřeni kleštěmi 1-ho a 4-ho ukrajin. frontu.

Bylo by třeba skončit již jednou s falešnou glorifikací našich novodobých „blanických rytířů“ a dívat se na věci očima bez brýlí, tak jak se věci mají. Je

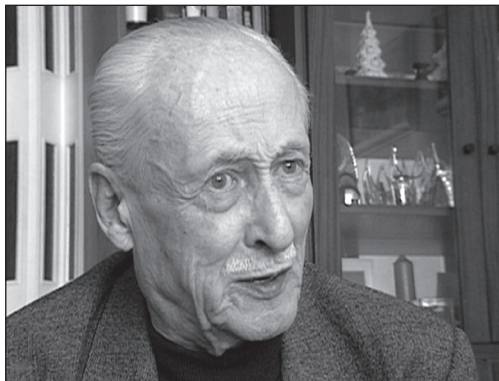
jisté, že v únorových dnech roku 1948 to byl Svoboda, který jeden den řekl svému prezidentu, že armáda uposlechne „vašeho rozkazu, pane prezidente – jste vrchní velitel...“ A druhý či třetí den na to: „Armáda půjde s lidem, pane prezidente...“ To je nová historie, pane Ješ, a měla by Vám být známa! Nemá to být výtka, více upozornění na to, co se stalo za našeho života – tj. prožívání historie, psané krví našich lepších lidí a devastací naší krásné země, neboť jsme nebyli důslední a snad trochu zbabělí tam, kde jsme měli být husity a ne si na ně jenom hrát. Toto vám píše z titulu bývalého čs. zahranič. vojáka, bývalého „Zet-Ka“ z sovětských lágrů NKVD a též 1-ho politického vězně odsouzeného k smrti Čepičkovým Ministerstvem spravedlnosti dne 12. května 1948 v tzv. „Mostecké špiónážní aféře zkonstruované ze západ. špiónskými centrály“, ale čs. komunistickým ministerstvem vnitra – Václava Noska a plk. O.B.Z. (později generálem) B. Reicinem, mým kolegou z 1. důst. školy v Buzuluku, dávno popraveným ve skupině R. Slánského, kterého se obával celý důstoj. sbor na MNO se Svobodou v čele a snad i osoba nejvyšší prezident Dr. E. Beneš, a který byl hlavním strůjcem vraždy nad gen. H. Píkou, jedním z nejčestnějších vojáků poválečné éry Republiky Československé, jehož popravy 21. června 1949 jsem byl na Borech nepřímým svědkem. Dodnes zřejmě žijí pamětníci z řad dozorců – 2 bratři Cílové, kteří ač přísní ve službě se chovali lidsky a na to konto mi vynesli z cely 2 knížky z vězeň. tiskárny s fotkou gen. Píky a malou slokou poezie k úctě tohoto člověka s jeho posledním projevem pod šibenicí... To je jedním z více důvodů, proč jsem mohl přijet po tolika letech do země, za kterou jsem bojoval, byl 5× zraněn, oddal cca 8 let života v kriminálech maďarských, ze Sloven. státu, v SSSR i v lidové ČSR, než jsem mohl 2. 1. 1952 prchnout soudruhu Ministru Stát. bezpečnosti Kopřivovi ze staré pevnosti Leopoldov a strmé cestě útěku zakotvit v zeleném Oregonu v severozápad. části USA, kde jsem si těžko vybudoval svou existenci; ne za špiónské peníze zrady své Vlasti, jak zde o mně psali a mluvili v rádiu, ale jako pracující člověk – dělník, který se nikdy nestyděl za své češství a všude se hlásil k Čs. republice Masarykově.

K PĚTI RAICHLŮVÝM VÁLEČNÝM ZRANĚNÍM přibýlo šesté jako následek záhadné autohavárie, kvůli níž byla zatčena jakási osoba. Vyšetřilo se, že měla Raichla do světa uvnitř té železné opony unést. Američané rozhodli přemístit jej okamžitě i s rodinou do US. Živil se jako dělník. Když si našetřil, vystudoval vojenskou historii a politologii. Jeho záměrem bylo napsat knihu s tímž titulem, pod jakým byl vydán I. díl Svobodových pamětí.¹⁴

Domů přijel z vlastní vůle hned po zvolení Václava Havla prezidentem. Poprvé se vrátil 48 roků poté, co opustil věznici v Borech, kde byl „nepřímým svědkem popravy gen. H. Píky“, jak připomněl i ve svém dopise z červ-

na 1990. Vrátil se sem i v roce 2000, kdy 28. října prezident Havel propůjčil plukovníku Pravomilu Ladislavu Raichlovi nejvyšší státní vyznamenání Řád Bílého lva za statečnost. Nicméně zároveň také poznal, že další člověk, jehož poznal kdysi v Buzuluku, prokurátor Karel Vaš, měl rozhodující podíl na

justiční vraždě Heliodora Píky: vina byla prokázána, a přesto nemůže být potrestán. To „Raichl nemohl pochopit a akceptovat. Jeho rozhodnutí zabít Karla Vaše předcházelo výrok soudu, že Vašovy zločiny už jsou promlčeny. Tehdy se Raichl údajně rozhodl vzít spravedlnost do vlastních rukou. [...] Bývalému agentu americké rozvědky Vojtěchu Klečkovovi a badateli Jaroslavu Čvančarovi naznačil, že čin naplánoval na únor 2002. Přijel však do Čech těžce nemocný a ironií osudu zemřel 25. února roku 2002 na infarkt,“ uvádí kapitola *Poslední akce* v internetové publikaci *Z historie Litvínovska*. Snad právě to ironicky symbolické datum mě opravňuje přidat k tečce za příběhem slova, že mu puklo srdce.

(bek)

Kapitola 9. POST SCRIPTUM

VÁCLAV HAVEL ZVOLEN PREZIDENTEM ČSSR 29. 12. 1989

ZVOLEN PREZIDENTEM ČSFR 29. 3. 1990 – ROZPAD STÁTU 20. 7. 1992

ZVOLEN PREZIDENTEM ČR 2. 2. 1993 – KONČÍ 2. MANDÁT 2. 2. 2003

*5. 10. 1936

†18. 12. 2011

Ano, mělo by stát v čele této kapitoly jméno devátého prezidenta Václava Havla. Jako tisíce našich lidí i já jsem ho mnohokrát viděl a několikrát jsem s ním i mluvil, ale to, co bych v souvislosti s tím chtěl dnes říci, zcela vybočuje ze schématu předcházejících kapitol. Ostatně o Havlově prezidentství se dnes nedá říci ještě nic určitějšího, takže přijměte tuto závěrečnou kapitolu napsanou celou v kurzívě jakožto fejeton, který se přímo Václava Havla dotýká jen letmo.

Obrazně řečeno, poznal jsem dnešního prezidenta ještě před jeho narozením, a to v osobě jeho otce. Když jsem se před několika dny podíval na fotografie ing. Václava Havla, zvaného přáteli Věna, které pořídil můj otec v polovině třicátých let, uviděl jsem téměř stejnou tvář, jako je ta, která se teď na nás dívá odevšad.

Naši otcové byli už ze studentských let důvěrní přátelé – ten jeho byl dokonce mému svědkem na svatbě – a k jejich sblížení přispěla hlavně stavba Barrandova, kterou ing. Václav Havel zadal začínající firmě Brázdil a Ješ a tím jí pomohl přežít následující krizi.

Když o dvacet let později, na jaře 1949, ing. Václava Havla na nějaký čas zavřeli, přišla prý tehdy k nám jeho manželka, aby se poradila s mou matkou, jak posílat balíky na Pankrác, kde já už jsem tou dobou seděl. Paní Božena Havlová-Vavrečková měla s sebou dvanáctiletého Vaška a moje dnes devadesátiletá maminka vzpomíná, jak ten vlasatý blondák chodil vytrvale sem a tam po pokoji a otvíral a zavíral všechna šuplata. Ta vzácná žena paní Havlová se pak živila jako průvodkyně cizinců a její manžel po návratu z vězení se věnoval s velkým úspěchem rozvoji cestovního ruchu, v čemž i za socialismu zanechal za sebou velké dílo. Schopní a pracovití lidé se zpravidla při své práci neohlížejí na režim, který jim zrovna vládne.

To ostatně vyplývá i ze vzpomínek, které ing. Václav Havel vydal v samizdatu. V roce 1978 mě požádal o nějaké fotografie pro toto své dílo. Dlouho jsme spolu hovořili u okna vysoko nad Vltavou a bylo zřejmé, jak je hrdý na oba své syny. To byl také, bohužel, poslední z hovorů, která jsem s tímto vzácným mužem od svých studentských let občas vedl. Měl jsem ho velice rád.

Také Havlův dědeček z matčiny strany ing. Hugo Vavrečka byl k pomilování. Úplnou náhodou jsem s ním strávil několik týdnů v nemocnici Na Františku (tehdy v roce 1950 ještě U milosrdných bratří), kde jsem tenkrát našel útočiště alespoň na krátký čas, než jsem byl znovu zatčen. Ing. Vavrečka tam ležel už se smrtelným onemocněním, ale měl stále dobrou náladu a podle rozhlasových zpráv každý den s velkou erudicí komentoval všechny události kolem tehdejší války v Koreji a dlouhodobého odchodu Sovětů z orgánů Spojených národů. Vyprávěl mi zajímavé historky ze svého diplomatického působení, ze své práce u Baťů a také ze smutných časů kolem Mnichova. Uvědomoval jsem si, že zde ke mně hovoří nejen velká osobnost naší politiky a ekonomiky, ale také pseudonymní autor Lelíčka ve službách Sherlocka Holmese, jehož se herecky zmocnil sám Vlasta Burian.

Nikdo mě nezavání přesvědčení, že literární a humoristické geny Václava Havla pocházejí právě z tohoto kouzelného dědečka.

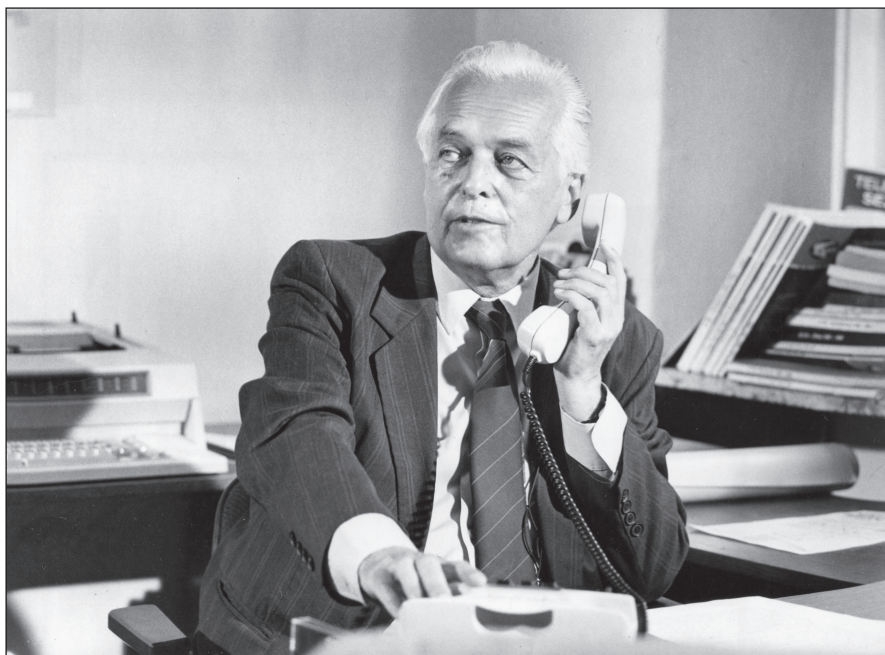
Václav Havel sám mě v roce 1963 pozval na premiéru své prvotiny Zahradní slavnost.¹⁵ Seděl jsem na představení vedle něho a kdykoliv některý z herců neřekl přesně větu, jak on ji napsal, vždycky to vedle mne tiše zasyklo. Tenkrát už jsem byl kulturním organizátorem v Liberci a Zahradní slavnost jsme tam brzy z Prahy přivezli. Její autor, který tehdy pobíhal po sále v chlupatém svetru, si možná vzpomene, jak liberecké publikum řvalo nadšením.

I když jsem se nikdy neodvážil připojit k Havlovi disidentství, neuniklo mi – opět zásluhou Svobodné Evropy – téměř nic z jeho literární a politické činnosti. Za filozoficky nejzávažnější považuji jeho dopis dr. Husákovi z roku 1975 (otištěný z větší části v Kmeni před vánocemi 1989) a za nejodvážnější jeho interview pro Le Monde, otištěný ihned po jeho propuštění z dlouholetého vězení téměř z hrobařovy lopaty. Jelikož každý propouštěný vězeň byl pečlivě instruován k mlčenlivosti o poměrech v kriminále, zůstává pro mne onen zmíněný rozhovor právě o těch zakázaných věcech činem, před nímž stojím v němém obdivu a úctě, neboť něco takového bych sám nikdy nedokázal.

Sloupkový ambit Jiřího Ješe

O DEMOKRACII A DOVOLENÉ

Když Ferdinand Peroutka 1. května 1951 přebíral od Američanů české vysílání Radia Svobodná Evropa, řekl památnou větu, že v Československu je demokrat vždycky jen jakoby na dovolené. Podobenství celkem jasné: Dovolená v normálním životě trvá sotva dvanáctinu roku, těšíme se na ni, nabereme při ní síly, ale přitom stále dobře víme, že toto krátké období musí skončit a nás zase čeká to, co bylo před dovolenou.

V historii našeho národa je pak celkem lhostejné, že naše první demokratická dovolená trvala dvacet let, druhá pouze tři roky a třetí jen pár měsíců. Hrozné bylo, že – jak dnes při zpětném historickém pohledu zřetelně vidíme – Peroutkovo podobenství zde platilo, i když jsme si to v dané chvíli neuvědomovali a nepřipouštěli. Nemohlo však být pochyb. V letech 1918 – 1938 byla přece Masarykova republika obklopena tolika diktaturami a vývoj Evropy šel tak zřetelně ke katastrofě, že jsme to zde ve střední Evropě nemohli přežít jako nějaké izolované Švýcarsko, kam si všichni ti diktátoři ukládali svůj lup.

Podobně v letech 1945 – 1948. Pamětník jen žasne nad svou hloupostí, když dnes po padesáti letech vidí tehdejší filmové týdeníky. Jak to, že si nepřipouštěl nic z toho, co naprosto zákonitě viselo nad touto zemí a co žádný fetiš zvaný Beneš nemohl spasit? A po dvaceti letech v roce 1968 znova – to byla dovolená historicky nejkratší. Snad to ani ta dovolená ve smyslu demokracie nebyla, ale

přece jen jeden její důležitý atribut tady byl – zrušení cenzury a relativně vysoká svoboda slova. Však také toto byl hlavní důvod následného sovětského nastolení pořádku. Brežněv v Kremlu měl na stole výstřižky i z našich nejzapa-
dějších okresních novin, jejichž psaním byl tak pobouřen, jako by tyto noviny vytvářely politiku celého světa. A zase bylo po dovolené. Až po dalších dvaceti letech čas oponou trhnul a změněn svět. Andropov s Gorbačovem usoudili, že povolení demokratických kulís v sovětské říši je poměrně levný peníz, jímž zaplatí své vlastní osvobození ze západního hospodářského sevření způsobeného masivní a nepřekonatelnou americkou silou, která hrozila jejich naprostým udušením. Zemím a zemičkám sovětského impéria bylo tedy dopřáno, co už dávno předtím měly snad všechny rozvojové země – tedy volby, při nichž se dalo skutečně volit a ne pouze schvalovat.

I nám se tedy otevřely dveře k další dovolené, která – snad se tentokrát nemýlíme – má nepoměrně lepší vnější podmínky, než zde byly v roce 1918, 1945 a 1968. Demokratické kulisy jsou alespoň formálně rozestavěny v širokém dalekém okolí, zdá se, že tu nestojíme sami, a už dnes začínáme být členy pevného světového řetězu. Stále více však dochází na slova Pavla Tigrida, že pokazit si to všechno můžeme jen sami. A tady nutno říci, že naše kazisvětství doslova nezná mezí. Velká část národa se podle průzkumů domnívá, že chyby se nejlépe napraví příklonem k radikálním křiklounům s diktátorskými sklony, u nichž se ochotně přehlíží, že hrabou jen pod sebe. Kolkolem kdekdo jinému jámu kopá tak dlouho, až hrozí, že se nakonec i jeho ucho utrhne.

I sebezpriznivější vnější okolnosti, které ostatně nemusí i trvat věčně – jak naznačují různé události stejně ze Slovenska jako z Německa – nám nemohou zaručit naši bezstarostnou demokratickou dovolenou, dokud všichni nezačneme myslet opravdu politicky. To jest natolik moudře, abychom mezi téměř bezvýjimečně chybujícími politiky rozpoznali ty, kteří alespoň neohrožují naši demokracii – a ty pak volme, i když se nám na nich ledacos nelíbí.

5. 5. 1998

STROM A JABLKO

V první polovině padesátých let jsem se ve valdické věznici setkal se zajímavým člověkem, který nám vyprávěl svůj životopis, jak jej ostatně najdeme i teď, čtrnáct let po jeho smrti, v novém *Slovníku českých spisovatelů*. Narodil se roku 1913 v Praze jako nemanželské dítě tovární dělnice, pěstouni ho poslali na venkov, kde vychodil měšťanskou školu a pak pracoval jako pomocný dělník v cementárně a v tiskárně. Snad právě ta tiskárna ho přivedla k zájmu o psané slovo, a tak ještě před válkou vystudoval gymnázium v Hradci Králové a dal se zapsat na filosofickou fakultu v Praze. Když však roku 1939 Němci zavřeli vysoké školy, byl zatčen a vězněn v Sachsenhausenu a Oranienburgu. Po třech letech se vrátil, vyučil se tiskařem a začal profesionálně překládat z řečtiny a latiny. Po válce dokončil vysokoškolská studia a stal se profesorem na jednom pražském gymnáziu.¹⁶ Už tehdy bylo jasné, že zde roste jeden z velkých překladatelů antické literatury. Jenže přišel únor 1948 a mladý profesor svým spiskem *Nebezpečí jednotné školy*¹⁷ dal najevo nesouhlas s potrhými reformami Zdeňka Nejedlého. Byl nato promptně propuštěn ze státních služeb a později odsouzen za

protistátní – rozuměj protikomunistickou – činnost, nevím už, na kolik let. Od-seděl si jich však natvrdo sedm. Pak se skutečně tím vynikajícím překladatelem stal, ale hned s nástupem normalizace zákonitě spadl do dalšího maléru. Nedo-kázal mlčet k jednomu pamfletu spisovatelky Jarmily Glazarové, v němž ostou-zela Miladu Horákovou ještě dvacet let po její popravě. Nastala nová perzeku-ce, tentokrát „jen“ pracovní, vynikající překladatel musel rezignovat na svoje jméno a překládal tajně. Lepších časů se nedočkal, zemřel roku 1985.

Až dosud se mi osvědčilo pravidlo, že kdykoliv jsem se potkal s někým z generace dnešních padesátníků, kdo jako dítě jezdil poznávat svého otce za mříže komunistických kriminálů, stal se zapřísáhlým antikomunistou a příliš nepřemýšlel o blahodárnosti nějakých socialistických utopií. Tváří v tvář mří-žím, za nimiž jediné směl vidět svého otce, připadaly nějaké vize komunistické-ho nebe na zemi dosti směšné. Syn onoho překladatele byl – možná bohužel – takových zážitků ušetřen, protože se směl narodit, až když komunistický režim laskavě pustil jeho tehdy už sedmačtyřicetiletého otce na svobodu. Zaslechl sice doma něco o těch strastech (neboť i jeho matka byla zavřená), ale to mu nikte-rak nebránilo, že ve svých dvaceti letech vstoupil do Husákovy KSČ, která tak přičinlivě v díle Gottwaldově pokračovala.

V rozhovoru pro *Respekt* č. 33 nedávno řekl, že to sice nebyla demokratická organizace, ale aspoň některé prvky demokracie v sobě měla. A když se tomu reportér podivil, tázaný řekl: „Vy jste v té straně nebyl, tak co o ní víte?“ A pak jmenoval důvody, proč do KSČ začátkem osmdesátých let vstoupil. Jednak prý na Vysoké škole ekonomické, kde chtěl učit, to „holt“ bez členství nešlo, ale všichni partajníci tam byli slušní lidé a nebýt prý takových organizací, tak by listopad 1989 mohl probíhat jinak. Rozhodující důvod jeho členství byl však ten, že (a teď cituji doslova): „KSČ odpovídala mému paradigmatu, které se od té doby zase tolik nezměnilo. Jsem levicový sociální demokrat a ti, jak známo, ke komunistům nemají daleko.“ A když se nad tím vším reportér nepřestával divit a ptal se, jestli to všechno přece jen nepovažuje za životní omyl, dostalo se mu odpovědi: „Proč životní omyl? Bylo to v mnoha případech rozporné, ale v žádném případě toho nelituji.“

A teď se vsadím: O co, že až prozradím příslušná jména, přečtete si ten sloupek ještě jednou? Nuže ten strom se jmenoval RUDOLF MERTLÍK, klasický filo-zof, a jablko, které se nějak zakutálelo, je PAVEL MERTLÍK, místopředseda dneš-ní vlády a její ministr financí.

24. 8. 1999

Vysvětlivky a poznámky

¹ **Jaroslava Vosátková**, mluvčí tábořské skupiny novinářů–osmašedesátníků, v mai-lu, kterým doprovodila své návrhy pro *Galerii Cest a křížovatek* na valné hromadě pobočného spolku KNPJ. Shodou okolností jsme se rozhodli v době, kdy odjíždějí chlapeci i děvčata na tábory, jimiž vrcholí činnost jejich klubů, oddílů aj., realizovat i její druhý návrh a připomenout Jana Šimáněho, který prožil závěr života u své dcery a tedy i tábořských kolegů. JAN ŠIMÁNĚ – GALÉN má zásluhu o obnovu fogla-rovských Čtenářských klubů, když jako redaktor *ABC mladých techniků* vedl hnutí *Raketových posádek*.

- 2 **Jiří Ješ** byl po únoru 1948 vyloučen ze studia na Vysoké škole obchodní a poté dvakrát zatčen. Do té doby byl asistentem zástupce šéfredaktora a hlavního vnitropolitického komentátora *Svobodného slova* Miloslava Koháka, otce filosofa Erazima Koháka; vedle toho přispíval do Peroutkových *Svobodných novin* [pod tímto titulem vycházely po 45. roce *Lidové noviny*] a týdeníku *Dnešek* [pod tímto titulem navazoval Peroutka po 45. roce na časopis *Přítomnost*, který vycházel od roku 1924 do 30. srpna 1939].

Když se Jiří konečně z Valdic vrátil do Liberce, kam byla vystěhována rodina jeho otce, doc. ing. Štěpána Ješe, mohl časem uplatnit svůj druhý životní zájem vedle politiky – hudbu a koncertní činnost. Po celou tu dobu publikoval v regionálním tisku nejen informativní publicistiku, ale i medailony, sloupky a jiné články o významných osobnostech koncertního života, z nichž celá plejáda měla své rekreační chalupy a chaty v Kytlici a dalších pohodových místech tohoto regionu. Když se pak v roce 1976 stal na dalších deset roků koncertním jednatelem ve FOKu, vrátil se do Prahy a přibýly i tituly novin, kde se jeho jméno Jiřího Ješe pravidelně objevovalo. Od roku 1980 byl průvodcem pro Čedok, kde oceňovali jeho jazykové schopnosti i kulturně-historické znalosti; tak i díky tomu přibýlo témat v jeho tehdejší publicistice. Za všechny bych uvedl mj. jeho reportáže z cesty po Spojených státech, které publikoval v *Tvorbě*. Více o této životní etapě píšu v úvodu k Jiřího sérii fejetonů *Jak jsem spatřil devět prezidentů*.

Poznámka v nekrologu, že byla jeho publicistická dráha poměrně krátká, spíš dosvědčuje, jak omezující bývají někdy pragoцентриcké brýle mámení některých pracovníků sdělovacích prostředků. A nevím také, o čem všem si s Jiřím Ješem Radko Kubičko povídal. Vím totiž, že nebyli jen kolegové z redakce, kam přešlo české vysílání Svobodné Evropy, ale i dobří přátelé, Jiří například napsal prvnímu předsedovi KNPJ Miroslavu Jelínka, že musí z našeho klubu odejít, protože nemůže být na seznamu pro kolektivní volbu delegáta na valnou hromadu Syndikátu novinářů, ale chce dát svůj hlas pro delegáta Radkovi; ten byl na této VH zvolen místopředsedou a hlasem syndika Jelínka.

Pravda, v Československém ani Českém rozhlase nemohl Jiří ani po svém návratu do Prahy působit, zvlášť když se tam záhy po nástupu normalizace stal ředitelem zpravodajské stanice *Hvězda* (dnes *Radiožurnál*) jeden z pouhých čtyř signatářů *Slova do vlastních řad* na severu Čech Miroslav Kratochvíl alias Fousáč [mužů toho jména pracovalo v elektronických médiích víc, proto připojuji přezdívkou, pod níž byl obecněji znám tento normalizátor]; ještě v létě 1989 byl jmenován ředitelem ČRo Jaroslav Hacman, který se „vedral“ do čela normalizátorů v oblasti sdělovacích prostředků na Ústecku už v roce 1969 a poté postupoval ve stopách Fousáčových.

- 3 Na přípravu studentské demonstrace před 25. únorem 1948 vzpomíná Jiří Ješ v 2. a 7. kapitole aktualizovaného samizdatu *Jak jsem spatřil devět prezidentů*, které uveřejňujeme v tomto čísle časopisu, s. 22n. Poprvé byl zatčen hned v roce 1948 po písemný kontakt s předákem studentů nár. soc. Emilem Ransdorfem. Po druhý byl zatčen v roce 1951.
- 4 **Doc. ing. Štěpán Ješ**, *1895, †1966, byl po r. 1918 asistentem na stavební fakultě ČVUT a po r. 1920 u stavebních firem ve Francii i v Praze; v r. 1928 se stal spolumajitelem firmy Brázdil a Ješ, která po dobu své existence do r. 1948 realizovala řadu významných staveb (Barrandov, Vinohradská spořitelna, Národní technické muzeum v Praze, mosty v Káraném, Táboře, Měchenicích aj.). Na konci I. světové války byl spoluzakladatelem *Mladé generace* české státoprávní demokracie. Do Čs.

strany nár. soc., jejímž poslancem v letech 1946–48 byl, vstoupil v roce 1935. Tuto stranu zastupoval v národohospodářských orgánech státu, jak bylo uvedeno v čísle 1 a 2 tohoto časopisu v souvislosti s činností dr. Jiřího Hejdy (c. d., s. 13). Po únoru 1948 byl zbaven mandátu, své firmy (pracoval jako projektant u jiných stavebních firem) a konečně vystěhován z Prahy. Žil s rodinou v Liberci, kam za nimi po propuštění z vězení přijel i Jiří Ješ. [Podle **Tomeš, Josef a kol.**: Český biografický slovník XX. století. Litomyšl a Praha, F. Horáček-Paseka a P. Messner 1999, I. díl, s. 605.]

5 **Ješ, Jiří**: *Sloupky. Komentáře a reflexe z deníku Metro 1997 – 2003*. Praha, nakladatelství Primus vydalo v tomto jubilejním roce Jiřího Ješe. Ze sloupků, které tato publikace obsahuje, vybrala její editorka a autorka základní stati této monografické studie dvě reflexe z posledních roků 90. let; uveřejňujeme je na s. 36n. – *O demokracii a dovolené* [z května. 1998], jakož i *Strom a jablko* [ze srpna 1999].

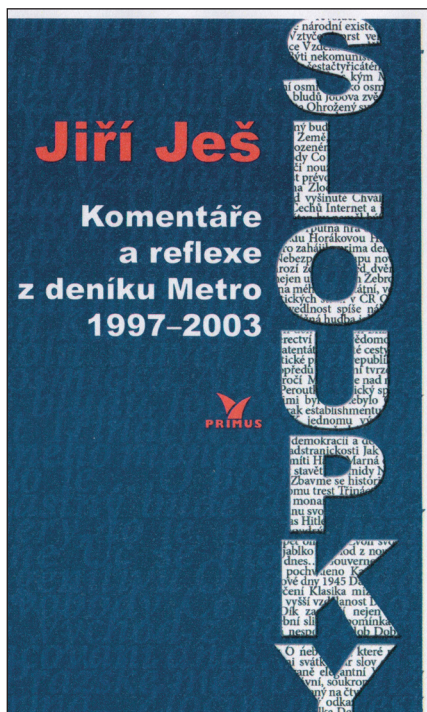
6 **Ješ, Jiří**: *Jak jsem spatřil devět prezidentů*. Ústí n. L., Severočeský deník, roč. 1, 1990, tento seriál vycházel v sobotním vydání naopak na přelomu jara a léta 1990; v tomto časopise je uveřejněn i se zajímavým čtenářským ohlasem na s. 22n. Úvod a 1. kapitola MASARYK: 19.–20. 5., s. 7. – Předposlední strana první ze dvou 16stránkových složek vikendového vydání byla určena rubrice převážně politické publicistiky; ostatní části byly zařazeny na tradiční místo fejetonů téhož archu, ale na rubu titulní stránky novin.

2. kapitola	BENEŠ: 26.–27. 5., s. 2.
3. „	HÁCHA: 2.–3. 6., s. 2.
4.–5. „	GOTTWALD, ZÁPOTOCKÝ: 9.–10. 6., s. 2.
6.–7. „	NOVOTNÝ, SVOBODA: 16.–17. 6., s. 2.
8. „	HUSÁK: 23.–24. 6. s. 2.
9. „	HAVEL, Epilog: 5.–7., s. 2.

[Za bibliografické údaje vděčím mailu od paní Hanky Lukešové, vedoucí studoven Krajské knihovny v Ústí n. L.]

7 Rukopis zpracoval Jiří Ješ na jaře 1990; **Jan Schneider**, *1934, †2008, byl redaktorem Svobodné Evropy do počátku 90. let, kdy se vrátil do kraje jihočeských rybníků jako jejich básník. [Viz první dvojčíslo tohoto časopisu: *Jeho verši zněly písně naší doby, ale jeho komentáře nám pomáhaly, abychom této době rozuměli*. Praha, SN ČR, *Cesty a křižovatky*, čís. 1 a 2/2016, s. 69n.]

8 **Hitchcock, Edward Bering**: *Zasvětil jsem život míru. Životopis Edvarda Beneše*. Praha, Jaroslav Podroužek 1946, 342 s. Překlad Zdenka Wattersonová. – V minulém desetiletí vyšla snad nejpoblábnější Beneše biografie znovu pod upraveným titulem

- Hitchcock, Edward:** *Edvard Beneš: Zasvětil jsem život míru*. Praha, Vladimír Kořínek 2007, 286 s.
- Mackenzie, C.:** *Dr. Edvard Beneš*. Praha, Družstevní práce 1947, 514 s., překlad Josef Löwenbach. – Compton Mackenzie, *1983, †1972; v r. 1948 vydalo nakladatelství Sfinx životopis prezidenta USA F. D. Roosevelta od téhož autora.
- ⁹ **Peroutka, F.:** *Byl Edvard Beneš viněn?* První vydání 1949; Masarykův demokratický svaz. – Ferdinand Peroutka, *1895, †1978, český novinář, ale také spisovatel, dramatik. Emigroval hned v r. 1948 do Anglie, později do USA. 1951–61 stál v čele českého oddělení rádia Svobodná Evropa. – **Peroutka, F.:** *Byl Edvard Beneš viněn?* Praha, Knižnice společnosti EB 1993, 26 s.; editorka prof. dr. Věra Olivová.
- ¹⁰ **Dršina, P.:** *Československo, můj osud. Kniha života českého demokrata 20. století*. Toronto, Sixty-Eight Publishers, Corp. 1982. Jako reprint I. vydání v nakladatelství manželů Škvoreckých vyšly rok po publikaci tohoto Ješova textu tyto paměti také v Praze: **Dršina Prokop:** *Československo, můj osud*. Praha, Melantrich 1991, svazek I, kniha 1: *Přes Mnichov do emigrace*, 480 s. + 12 s. doslov Jiřího Doležala a ediční údaje; svazek I (2): *Emigraci k vítězství*, 250 s. + 6 s.; svazek II (1): *Emigraci k vítězství [od cesty z Londýna do Moskvy 9. března 1945 po Chmury i naděje podzimu 1946, včetně protokolů z Drtinova výsledku na StB aj.]*, 256 s.; svazek II (2) – původně část třetí: *Rok 1947 – únor 1948*, 470 s.
- Prokop Dršina**, *1900, †1980, syn prof. Františka Drtiny, který byl po volbách v r. 1907 vedle TGM druhým poslancem realistické strany v říšské radě. Mladý Prokop prošel legendární skautskou *Dvojkou* a stal se v r. 1936 osobním tajemníkem prezidenta Edvarda Beneše.
- ¹¹ Měl jsem možnost za ty roky, co jsme se s Jiřím stýkali, právě o proměnách našich vztahů k Prezidentu – Budovateli podrobně hovořit. Děлил nás půlgenerační rozdíl životních zkušeností a spojovala táž politická orientace rodin, do kterých jsme se narodili. Postoj Jiřího by se dal zjednodušeně srovnat s tím, jak on sám charakterizoval proměny Drtinova vztahu k Benešovi. Prožil ostatně s Prokopem Drtinou určitý čas ve vězeňském oddělení nemocnice, kde byl exministr spravedlnosti [a designovaný premiér pro připravované volby, o kterých věřili národní socialisté, že zvítězí] po nezdařeném pokusu o sebevraždu skokem s okna, což Jan Masaryk komentoval tehdy dost osudovými slovy: „Co ho to napadlo, z okna přeci skáčou jen služky.“
- ¹² **Tigrid, P.:** *Kapesní průvodce mladé inteligentní ženy po vlastním osudu*. Toronto, Sixty-Eight Publishers, Corp. 1988; druhé vydání vyšlo v Praze s dovětkem autora: **Tigrid, P.:** *Kapesní průvodce mladé inteligentní ženy po vlastním osudu*. Praha, Odeon 1990, 316 s. – **Pavel Tigrid**, dr. h. c. [vlastním jménem Pavel Schönfeld], *1917, †2003, byl významný český novinář a později i politik. V londýnském exilu se spolupracoval s českým vysíláním BBC, pod vlivem předsedy exilové vlády msgre. Šrámka konvertoval ke katolictví a po květnu 1945 se angažoval jako bojovný lidovecký publicista [šéfredaktor *Obzorů*]. 20. února 1948 vycestoval na diplomatický pas do britské zóny Německa. V r. 1994 byl na návrh KDU-ČSL jmenován ministrem kultury Klausovy vlády. – V půli roku 2003 se rozhodl k dobrovolnému odchodu ze života a přestal užívat životně důležité léky.
- ¹³ Jiří Ješ ve svých fejetonech připomínal v této souvislosti zajímavé paměti, které v r. 1990 znal: Ladislava Feierabenda, Eduarda Tábořského, Václava Černého, Františka Moravce, Jaromíra Smutného, Julia Firta aj. „K vytvoření skutečného obrazu této klíčové osobnosti našich nedávných dějin však dosud chybí průzkum onoho chalupnického prostředí v Kožlanech, z něhož dr. Beneš vyšel, jakož i údaje o jeho devíti

sourozencích (z nichž známější byl jen Vojta Beneš).“ Vynechal jsem tuto část textu, protože mezi tím vyšla řada monografických studií, které snad zčásti naplňovaly přání Jiřího Ješe. Nechci však předjímat jeho soud o těchto knihách a statích, které po mém soudu často plní spíše jen ideologickou objednávku, než aby naplňovala touhu po univerzalitě lidského poznání těchto osobností.

¹⁴ *Z Buzuluku do Prahy* – Pravomil Raichl k tomu měl obzvláštní oprávnění: byl totiž devátý muž, který se v příuralském Buzuluku do jednotky pplk.. Svobody přihlásil a byl přidělen do 1. roty npor. Otokara Jaroše. Záhy v Kujbyševu předal náčelníku čs. vojenské mise v SSSR plk. Heliodorovi Píkovovi informace o dalších čs. občanech, zadržovaných v sovětských lágrech, aby mohli být osvobozeni tím, že narukují. – **Svoboda, Ludvík:** *Z Buzuluku do Prahy*. Praha, Mladá fronta 1960, 306 s., náklad 15 250; 2. vydání *Naše vojsko* 1961, 408 s., náklad 22 000, obal Libor Fára; dtto 1970, 395 s., náklad 40 000, obal Jiří Mikula; 1981 493 s.; Mladá fronta 1974, 488 s., náklad 70 000, obal Milan Hegar; dtto 1985, 224 s., náklad 20 000.

¹⁵ Havlova *Zahradní slavnost* byla uvedena v *Divadle na Zábradlí* v režii Otomara Krejčí 3. 12. 1963; v roce 1994 ovšem uvedlo *Divadlo Sklep*, ve kterém se sdružili tvůrci následující generace, v režii Ondřeje Trojana a Jiřího F. Burdy hru z vojenského prostředí *Mlýny*. Vznikla podle rané prvotiny Václava Havla, kterou napsal se svým někdejším „spoluprezenčákem“ Karlem Bryndou.

¹⁶ Šlo o mého prvního latináře na Státním reálném gymnasiu, Praha I., Dušní 7 **prof. Rudolfa Mertlíka**. Učil mne od 1. září 1947, kdy jsem postoupil do tercie.

¹⁷ **Mertlík, Rudolf:** *Nebezpečí jednotné školy*. Praha, Václav Petr, 1947. Kdo jen nahlédl do tohoto 100. čísla *Petrových Svazků úvah a studií*, pochopí, že je zaměřena především proti Kahudovi, který o tomto záměru referoval jak na schůzi profesorů, kterou svolala školská sekce ÚV KSČ na středu 30. 10. 1946 do Slovanského domu, tak na debatním večeru tamtéž 13. 11. 1946. – 17. května 1948 se konalo slavnostní shromáždění studentů a profesorů naší školy k přijetí zákona o jednotné škole. Před jeho zahájením byl prof. Rudolf Mertlík inspektorkou Pavlíkovou vykázán z ústavu. K další kariéře jí to však nepomohlo. V roce 1953, kdy byl Rudolf Mertlík také zatčen, se musela poroučet ze své funkce a stala se profesorkou na uvedeném gymnasiu. Na pouhý rok, protože v tomtéž roce bylo toto gymnasium jako jedno z posledních v Praze zrušeno.

Po svém propuštění z reálného gymnázia byl Rudolf Mertlík spisovatelem a překladatelem „na volné noze“; a vyšly mu pod jeho jménem dva díly *Písni žáků darebáků* (1948 a 1951); *Kronika Zbraslavská* (1952); *Dopisy tmářů* (1953) a středověké latinské satiry *Đábel a papež* (1953).

Podle svědectví mých spolužáků (sám jsem pracoval od podzimu 1952 na směny v letecké továrně a musel mnohá naše setkání oželet) byl prof. Mertlík zatčen v době kampaně kolem oslav 75. narozenin Zdeňka Nejedlého, které připadly na 10. únor 1952. Náš pan profesor nezapřel svůj talent, díky jemuž slavily úspěchy jeho překlady dávných satir, a tak veřejně glosoval, že vsudypřítomné litery **ZN** jsou vsutku symbolem našeho tehdejšího času, neboť znamenají *Zelí Není*.

Náš pan profesor splatil ten žert ze dnů 5. výročí února ještě rozsudkem a žalářem, i když měsíc po jubileu „rudého starce“ už následoval Gottwald a jeho další druzi svého generalissima; III. světová válka malými krůčky začala ustupovat, a tak mne po půlroce pustili i z válečně důležité fabriky do umělecko-technického souboru jednoho z kdysi avantgardních divadel a tři roky poté propuklo naše předjaří. Jen náš pan profesor byl ve Valdicích ještě plných sedm let.

Vysvětlivky a poznámky k tomuto monografickému bloku (bek)

Richard Paleček

*26. dubna 1936

Z blahopřejného dopisu Syndikátu novinářů jižní Moravy

VYSTUDOVAL JSI knihovnictví a novinářství a novinářinou se zabýváš více než půl století. Pracoval jsi v rozhlasu i v tištěných médiích, Tvoje příspěvky, i ze zahraničí, mohli číst čtenáři mnoha novin a časopisů.

Řadu let jsi nesměl publikovat, nebo jsi své články podepisoval nejružnějšími značkami či pseudonymy. Byl jsi po vpádu vojsk Varšavské smlouvy nezaměstnaný, dělník a nakonec sedmnáct let tesař-lešenář. Po roku 1989, již politicky i občansky rehabilitován, jsi založil *Horácké noviny* a byl jejich šéfredaktorem; také jsi byl tiskovým mluvčím Úřadu pro hospodářskou soutěž v Brně. Ještě závěrem práce v Třebíči pak ředitelem *Pulzu Třebíčska*.

Patříš k významným brněnským žurnalistům, stál jsi u zrodu Syndikátu novinářů ČR, který Tě pověřoval vysokými funkcemi. Byl jsi a stále zůstáváš příkladem ostatním kolegům, zejména těm, kteří teprve získávají zkušenosti a učí se novinářskému řemeslu...

Richard Paleček (třetí zprava) na společné oslavě svého jubilea s brněnskými kolegy 20. dubna; autor medailónu, kterým je předseda Syndikátu novinářů jižní Moravy Jaroslav Bobek, na pravém křídle. Autor snímku Jan Martof

Potomek slavného mlynářského rodu

Jaroslav Bobek

Je jedním z potomků slavného rodu Palečků. Až do padesátých let minulého století vlastnili mlýn na řece Jihlavě nedaleko Třebíče. Podle starých urbářů se zde mlela mouka už od 17. století. Richard je velice pyšný na svůj mlynářský rod, pod e-mailové zprávy se občas podepisuje: Richardo, mlynář od splavu na řece Jihlavce.

Známe se už hezkou řádku let. Když mi bylo čtrnáct, našel jsem odvahu posílat své první příspěvky do tehdejších okresních novin *Jiskra*. Redaktoři mě zvali na setkání dopisovatelů, občas jsem od nich dostal i pěknou knížku. Vždycky u toho byl Richard Paleček, tehdejší redaktor rozhlasu po drátě. Kdykoliv se spolu potkáme, s radostí a jistou nostalgií na ta léta vzpomínáme.

Po studiu žurnalistiky pracoval v rozhlasu i v tištěných médiích. Jeho příspěvky z domova i ze zahraničí mohli číst čtenáři mnoha novin a časopisů. Jenomže ne vždy měl na různých ustláno...

Novinář RICHARD ALBRECHT PALEČEK slaví osmdesátku. Nějak rychle nám to všem utíká... Spolu s dalšími přáteli ze Syndikátu novinářů jižní Moravy jsme si minulý týden připili na jeho zdraví. Výtečné francouzské víno Bordeaux, které přinesl, se k našemu vzpomínání náramně hodilo.

Richard účinkoval dlouhá léta (až do roku 1970, kdy musel nedobrovolně opustit žurnalistiku) v Horáckém souboru písní a tanců *Třebíččan*. Recitoval, zpíval a tančil dokonce i s mladičkou Věrou Špakovou, dnešní eurokomisařkou Věrou Jourovou. Její maminka byla vedoucí tanečních skupin. *Do souboru začal chodit skoro od samého začátku, už někdy po roce 1955*, říká jeho bývalý kolega Luboš Strnad. *Rád tancoval a proháněl děvčata každého věku. Pro svoji dobře proříznutou pusinku a šarm vtípně uváděl program souboru.*

Jeho největší předností byla skvělá recitace básniček. Luboš Strnad se o tom zmiňuje v publikaci *Padesátiletá historie národopisného souboru Třebíččan*, kterou napsal společně se svou manželkou Jenkou. Citují: *Připomeňme i Richarda Palečka, jeho průvodní slovo a procítěný přednes básně Františka Halase Já se tam vrátím, která často vhněla slzy do očí nejen posluchačům.* Halasovy verše v jeho podání si všichni rádi poslechli i při odpočinku mezi jednotlivými tanci, třeba po několikáté za sebou. *Děvčata při přednesu jihla a ronila slzičky. My s ženou jsme si tu báseň zamilovali. Než půjdeme do hrobu, chtěli bychom ji slyšet ještě jednou od Říši. On ten kluk mlynářská to prostě uměl a určitě ještě umí i v osmdesáti*, dodává Luboš Strnad.

Richard Paleček se v mládí věnoval také divadlu. V Třebíči-Borovině hrál s tehdejším mladým „ochotníkem“, dnes známým hercem, Jiřím Pechou. A ještě něco na něj musím prozradit – hodně sportoval. Na vysoké úrovni hrál národní házenou, kopanou, provozoval lehkou atletiku, reprezentoval v plavání. Čtyřicet let byl rozhodčím košíkové, deset let ligovým.

Po vstupu vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968 vysílal na svobodném vysílači *Výsočina*. Řadu let nesměl publikovat, nebo své články podepisoval nejružnějšími značkami či pseudonymy. Sám Richard na to vzpomíná:

Po roce 1969 jsem pracoval na stavbě základní školy v Rudíkově na Třebíčsku. Vznikala za velké pomoci tehdejšího prezidenta Ludvika Svobody, později nesla jeho jméno. Svoboda se narodil v nedalekém Hroznatíně. Jednou, někdy v sedmdesátém roce, když jsem se chystal odjet autobusem do Třebíče za svou pozdější ženou Ludmilou, se náhle na staveništi objevila skupina cizích diplomatů. Odjížděli do Prahy ze strojírenského veletrhu v Brně. Vedl je tehdejší prezidentův kancléř Ladislav Novák. Požádali mě, jestli bych je mohl provést stavbou, že mě pak odvezou do Třebíče. Nejprve jsem váhal, když ale před

skupinu předstoupil sám pan prezident Ludvík Svoboda s manželkou Irenou, jejich přání jsem vyhověl. Hovořil jsem česky, tu a tam rusky, občas chabou němčinou a angličtinou. Paní Irena se zeptala, jestli jsem zdejší dělník. Sděлил jsem jí, že jsem vyhozený novinář. Na to mi řekla, že až budu v nesnázích cokoliv potřebovat, ať se ozvu. Já, Hrdý Budžes, jsem to samozřejmě nikdy nepoužil.

Asi za deset let potkal Richard v Brně jednoho z vedoucích montérů, kteří na stavbě v Rudíkově kdysi pracovali. Mezi řečí se dozvěděl, že jeho kolega situaci skutečně využil. Paní prezidentová se domnívala, že jde o Richarda, a on na její přimluvu získal třípokojový byt v Brně.

Snad ještě jeden zážitek. Richard Paleček psal do novin a časopisů většinou krátké zprávy a články z kultury pod jménem svého přítele v práci, tesaře Mirka Krajčí (později emigroval s rodinou do Rakouska a následně do Ameriky). V přílehlé budově vedle stavby byly kanceláře. Na chodbě nechyběla nástěnka s výstřižky článků, které Richard publikoval. Některé, například z časopisu *Vlasta*, byly podepsány jeho celým jménem, jiné značkou Mirka Krajčí. Jednou na stavbu přijela velká „delegace“ v čele s šéfredaktorem tehdejší Rovnosti Josefem Korgerem. Přijeli přemlouvat Mirka Krajču, když tak dobře píše, aby šel dělat redaktora do krajských novin. *Když si na nástěnce přečetli moje jméno, okamžitě zmizeli*, směje se Richard Paleček. *Byl konec s psaním do Rovnosti i dalších novin, příslušné orgány si to už ohlížely.*“

V roce 1973 odešel z Třebíčska do Bytového družstva Brno. Podle předchozí domluvy měl dělat referenta pro kulturu. Pracovnice osobního oddělení družstva ovšem na základě negativního kádrového posudku z Okresního národního výboru Třebíče rozhodla, že pro něj bude „vhodnější“ práce lešenáře. Pikantní na tom je, že tato uvědomělá kádrovačka zanedlouho emigrovala za svým mužem do Anglie.

V šestičlenné lešenářské partě Bytového družstva Mír a pozdějšího Brno-sportu s Richardem pracoval kromě dalších politicky nepohodlných osob i absolvent tišnovského gymnázia, vynikající cyklista Karel Feifer, vítěz závodu mladých nadějí Praha–Berlín–Varšava. Později emigroval do Rakouska, se svou ženou Ruth nyní žijí v městě Dornbirn na pomezí rakousko-švýcarských hranic.

Z internetového periodika, které vydává Syndikát novinářů jižní Moravy
– text byl redakčně upraven.

<http://www.brnozurnal.cz/rozhovory-vzpominky-medailonky/potomek-slavneho-mlynarskeho-rodu/>

Ladislav Vencálek

*30. dubna 1936

Probírka Pozdním sběrem

KNÍŽKA má dvě části. První obsahuje tak říkajíc volnou tvorbu. Jsou tam dvě hříčky, které snad současníkům přiblíží a pamětníkům připomenou dávno minulé časy. Provozovaly se na jevištích na počátku a v průběhu šedesátých let. Kabaret, či snad scénické soirée *Růže a dvě kosti stehenní* vznikl v *Divadle v podloubí*, které autor založil za svého působení v Chomutově, byl tam na umístěnkou odeslán po studiích geologie v Brně. Krom autora v něm působili tři studenti, Zdeněk Šlais, Theodor Raidl a Jiří Bulis.

V letech 1962 až 1964 sjezdili s tímto pásmem textů, básniček a písniček desítky míst v Čechách, na Moravě na Slovensku. Text i s písničkami vyšel v *Repertoáru malé scény*.

(strana 5)

TAK ZAČÍNÁ LADISLAV VENCÁLEK SVOU KNÍŽKU *POZDNÍ SBĚR*, jejíž vydání v nakladatelství Moravskoslezský kruh podpořil svým grantem Syndikát novinářů ČR. Do *Probírky Pozdním sběrem* jsem vybral některé z textů převzatých do knihy z novin a časopisů od roku 1965; ale také autorovy vzpomínky a glosy nad některými z médií, kde mohl realizovat svůj „profesní život“.

Ani poslední článek tohoto monografického bloku nezapře, že novinář Vencálek zůstal básníkem po celých 80 let svého života a že „volná tvorba“ v první části knihy není jen reminiscencí na čas, kdy se téměř v každém rodí touha po tvorbě nebo aspoň hře se slovy. Ve chvíli, kdy novináře zasáhl osud Eriky Bezdíčkové, se mezi prozaickými slovy zprávy zrodily verše, kterým jinak vymezoval jen okamžiky svého privatissima.

Nedivím se. V okamžiku, kdy jsem končil korektury těchto stránek, se objevila paní Erika na obrazovce věčně zapnutého zpravodajského portálu.¹ Hovořila s chlapci a děvčaty o tom, co zaznělo i na setkání, o němž přišel letos na konci ledna podat zprávu redaktor Vencálek. A já si v té chvíli, tvář v tvář důstojné dámě a kultivovanému hlasu, jenž vyprávěl o zavšiveném prostředí stvořeném ideologií „čisté rasy“, uvědomil, že se i v zkušeném novináři musí v takové chvíli probouzet onen básník – zvláště když ani některý novinář nedokáže sestárnout.

(bek)

DIVADLO V PODLOUBÍ ...jeho aktéři si vysloužili přízvisko divocí zajíci z Chomutova – to, co říkali a prozpěvovali na jevištích závodních a mládežnických klubů nebyla totiž ani tzv. komunální satira, nenapodobovalo to ani dvojici V+W, ani S + Š, ani zadumaná divadla poesie – ve své naivitě říkali věci až příliš otevřeně. Procházel jim to – snad proto, že se zdáli být málo nebezpeční: zajíci...

(strana 9)

V KNÍŽCE NAJDETE I CÉDĚČKO S PÍSNIČKAMI *Divadla v podloubí*, k nimž napsal texty tehdy autor a Zdeněk Šlais, který je také nazpíval. Raná hudba Jiřího Bulise si zaslouží připomenutí.

V závěru první části je několik volných textů najmě z oblasti, která je vzhledem k věku autorově nejbližší: oblasti zdravotní. (strana 5)

XXX

V roce 2015 bylo dlouho léto
V říjnu náhle skok
a je tu listotlení
Tož stiskni knoflík u topení
A je to

XXX

Mám berle francouzské
sedačku do vany
nástavec na WC
A čekám na lepší časy

konec

(strana 71n)

V druhém oddíle jsou úryvky z autora profesního života. (strana 5)

pozdějším vstupem do KSČ. K tomu se autor ani po třech letech neodhodlal, a tak v roce 1975 byl nucen odejít.

Pomocnou ruku mu nabídl šéfredaktor tehdejšího patrně nejžádanějšího celostátního deníku *Svobodného slova* Jan Machoň a přijal ho do pražské redakce. Autor pobyl v Praze rok, a poté, co se uvolnilo místo v Brně, vrátil se domů a v brněnské redakci tohoto deníku setrval dvacet let [...]. (strany 75 a 77)

LISTOPAD 1989 – *Svobodné slovo* bylo prvním deníkem, který informoval širokou veřejnost o studentských bouřích a vlastně o všem, co se pak odehrálo v hlavním městě (viz dokonce i Wikipedii, kde se to říká téměř tak). Náklad *Slova* dosáhl pěti set tisíc. A to se tyto noviny ještě rozmnožovaly – ve *Slově* z 25. listopadu se lze dočíst, že do brněnské redakce přišla zaměstnankyně Služeb města Brna a uvedla, že v jejich provozovně vedení podniku vypnulo proud a zákazníkům tvrdilo, že jde o poruchu. Po tři dny tedy nebylo možno rozmnožovat *Svobodné slovo* ani *Lidovou demokracii*. Stěžovatelku vedení podniku přeložilo. [...] Mnohé z těch dnů bylo popsáno, mnohé zapomenuto. Z téhož dne tedy aspoň krátký popis situace: (strana 101)

Primátor mezi demonstranty

BRNO (lav) – Včerejší brněnská manifestace se už konala v očekávání věci příštích. Moderování se ujal herec Divadla na provázku Miroslav Donutil. Manifestace byla zkrácena na hodinu a měla nádhernou atmosféru, kterou navodil písničkář Wabi Daněk, a kterou v závěru umocnil kovový hlas Hanky Ulrychové, zpívající československou hymnu. V úvodu pozdravili manifestující zástupci studentů z Prahy a Bratislavy a byla dementována zpráva ČTK, že v neděli studentská stávka končí. Mezi demonstranty se dostavil i primátor města Brna ing. J. Pernica. Prohlásil, že vedení města se snaží získat pro Brno potřebné prostředky, což je však velice obtížné. Rovněž současná atmosféra nedovoluje radnici v realizaci jejích záměrů. Vyzval studenty ke klidu a nabídl jim s vedením města stadion v Králově Poli. Celý další průběh manifestace ovšem jednoznačně dokumentoval, že problémy, které je nutno řešit, jsou mnohem a že požadavky studentů a pracujících sotva bude možno vyřešit diskusí na stadionu v Králově Poli. Náměstím potom zaznívaly salvy potlesku, když se jednotlivé podniky a závody hlásily ke generální stávce. Projevem hovořícím o lásce k bližnímu a nenásilném, ale nekompromisním boji za práva věřících a všech lidí pozdravil přítomné administrátor brněnské diecéze p. Horký. Své poselství předali i zástupci bohoslovecké fakulty v Litoměřicích. Prognostik M. Zeman šokoval přítomné statistickým údajem o hospodářském úpadku této země. Na mítinku také promluvili zástupci Čs. strany socialistické a Čs. strany lidové. Shromáždění se tentokrát účastnilo na padesát tisíc lidí. 1989

SVOBODNÉ SLOVO bylo nejžádanějším deníkem po všechna léta tzv. socialismu. Spolu s *Lidovou demokracií* mělo omezený příděl papíru a jeho předplatné se dědilo z otců na syny. [...] Myslím, že role tohoto deníku a stran Národní fronty, socialistické a lidové, v celé čtyřicetileté historii od roku 1948 do revoluce v roce 1989 není zpracována, stejně tak jako působení jejich deníků, *Svobodného slova* a *Lidové demokracie*. Paušální jejich odsudek jako přísluhovačů vládnoucí KSČ není spravedlivý.² V redakci obou listů byli znamenití novináři, kteří zde hledali a také našli cestu k novinářskému řemeslu. Vedení *Svobodného slova* a nakonec i Čs. strany socialistické dokázalo uhájit jistý prostor, v němž se mohl novinář i člen socialistické strany pohybovat, aniž by musel papouškovat trapná hesla. Ostatně, byli to redaktoři *Svobodného slova*, kteří nabídli Občanskému fóru balkon Melantrichu.

SVOBODNÉ SLOVO zaniklo v roce 1996. Melantrich [s ním koupil] gigant jménem Chemapol. Ale nějak se mu nedařilo a zmizel v propadle dějin. *Svobodné slovo* stačil prodat tzv. *Zemským novinám*. Ty v roce 1998 propustily téměř všechny redaktory – a zanikly. Autor ze *Slova* odešel v roce 1996, dosáhnuv důchodového věku. Odešli i jiní, mladší. Z mnohých jsou dnes stálice – jmenujme třeba Mirku Spáčilovou, redaktorku *Dnes*, Radku Kvačkovou a Martu Švagrlovou³ z *Lidových novin*, Adama Černého, dnes předsedu Syndikátu novinářů, Olgu Skalkovou, která přešla do *Hospodářských novin*, stejně jako Martina Denemarka, Irenu Gerovou, která již není mezi námi, ale podala obraz pohnutých událostí roku 1989... byli z pražské redakce, z Brna jsou dnes mediálně činni jen Antonín Hošťálek, který byl ve *Slově* sportovním redaktorem, Jaroslav Štěpaník a Josef Souchop, který do *Slova* přispíval.

(strana 75 a 137)

AUTOR pak přesluhoval v Centru dopravního výzkumu a přispíval do měsíčníku *Bariéry*, který vydávala Nadace Charty 77, a pak v nezávislém časopise *Konec konců*, vydávaném sdružením Moravskoslezský kruh. Po zániku tohoto časopisu až do dnešních dnů spolupracuje s tímto spolkem při vydávání internetových i tištěných novin *Pečuj doma*, které se pod hlavičkou Diakonie Brno věnují sociální práci, byl stálým spolupracovníkem měsíčníku *KAM* v Brně zrušeného v prosinci 2015, přispívá do internetových novin brněnské židovské obce (www.zob.cz) a do internetových novin Syndikátu novinářů v Brně (www.brnozurnal.cz). Následující články jsou věnovány škobrtání společnosti v letech raného kapitalismu. (strana 137)

Když soud usoudí

SOUDKYNĚ Marie Cimrová dospěla ve sporu skautů Junáka a Konferenčního centra Štířín k závěru, že dnešní skauti nemají nic společného se skauty z první republiky, že nemají žádnou spojitost ani se skauty, kteří vstali z popela v roce 1968. Došlo k zániku Junáka, došlo k přerušení právní kontinuity, řekla. Z toho jí také vyplynulo, že dnešní Junák nemá právo na zámek ve Štíříně, o který byl ten říjnový (2009) soud.

Skauti tvrdí, že zámek po válce řádně získali, a že je o něj po Vítězném únoru připravili komunisté. U okresního soudu pro Prahu-východ však svou při prohráli. Soudný člověk kroučí hlavou. Napadá ho, že nejde ani tak o ztrátu právní kontinuity ve skautském hnutí jako spíše o mezery v právním vědomí paní soudkyně. Je to žena buď hodně mladá a nepamatuje, nebo chodila do pionýra a nejspíš ráda. Alespoň v literatuře se mohla dočíst o skautech, kteří utíkali před Hitlerem do západních armád a o pár let později do emigrace, o těch, kteří si skautské ideály odnášeli do jáchymovských dolů. Skauti možná neexistovali na papíře s oficiálním razítkem Národní fronty, ale žili své reálné životy, žili v knížkách Jaroslava Foglara a tím taky v srdcích a myslích jeho čtenářů. Že paní soudkyně popřela právo dnešních skautů na zámek ve Štíříně, není tak důležité, jako že popírá kontinuitu ideálů, na kterých skautské hnutí stojí. Po kontinuitu lidství, statečnosti, lásky k vlasti, atp., které mají skauti v erbu. 2003/1

(strana 138)

Odkud jsou ty růže

Erica Bezdíčková

V Den památky obětí holocaustu (27. ledna) uspořádal brněnský klub v Leitnerově ulici besedu s paní Erikou Bezdíčkovou. Paní Erika je osvětimské dítě. Stánula tváří v tvář Mengelemu – s maminkou se držely za ruce – a Mengele poslal maminku na cestu, která neměla pokračování. Třináctiletá Erika zůstal sama.

Sál byl naplněn a hned v úvodu dostala paní Erika nádhernou růží. A pak ještě spoustu dalších. Napadlo mne – kdo je dárcem?... Kdo je to ten znáš... A řekl jsem si, že nemá smysl popisovat besedu chvilku po chvilce, a co kdo řekl a na co se optal. Do bloku se skládala jiná slova... a rýmovalo se to...

Kdo to byl
Kdo růži vložil do vázy?
A vyvolal obrazy z dávné minulosti?
Je to hledač tragedií,
chvil kdy vlci vyjí
na úvrati kolejí do Osvětimi?
Či kdosi jiný kdo šel v duchu s nimi
až k ústí pekla, kde se v hořkém dýmu roztavily
jejich sny a naše viny?

Kdo to je
co růži vložil do vázy

Snad přítel co chtěl říct,
že svět nebude už jiný,
a že se růže
rodí
z hlíny

Naštěstí se ve mně probudila zodpovědnost. A tak vězte, že na té besedě četla z knížky paní Bezdíčkové *Moje dlouhé mlčení* herečka Kateřina Rakovčíková, četbu doplňovala vzpomínkami autorka a improvizací na klarinet pan Libor Pokluda. A posluchači se dověděli, že Erika, než byla s rodiči odvečena do sběrného tábora a pak do Osvětimi žila šťastně v Žilině, sportovala, s kamarádkami se chodily koupat do Kysuci, učila se německy, uměla i maďarsky... to jí možná pomohlo při útěku z pochodu smrti na konci války i po jejím skončení, při marném hledání rodiny kdesi ve východní Evropě. Pomohlo jí to, když se po válce jako patnáctiletá přihlásila v pražském rozhlase o zaměstnání – nechali ji číst cizojazyčné zprávy o hledaných a hledajících ve zničené Evropě.

Ale než se vzpomínkový večer naklonil až k těmto chvílím, zaznívala slova o každodenním strachu, o dnech a nocích bez maminky, o hladu a boji o život mezi drsnými ženami, z nichž ne všechny byly oběti rasové nenávisti... O laskavé duši, která chránila jako svou dceru, a která zmizela v plamenech.

„Já jsem o životě v Osvětimi a o tom všem dlouho nemluvila. Nejenom, že byla léta, kdy o to nebyl zájem, ale já jsem nemohla. I když jsem se vlastně po celý další život živila žurnalistikou. I když jsem věděla, že to snad očekávají moje děti a vnoučata. Nakonec jsem uposlechla rad i naléhání... knížka o tom všem je na světě – a já mám splněno,“ říká paní Erika s úsměvem. A je to snad dobře i proto, dodává, že dnešní svět připomíná třicátá léta, „kdy sílily protizidovské nálady v Německu, i v mé domovině, na Slovensku... a já bych se nechtěla dožít okamžiků, kdy se lidé zase nechají jednoduchými argumenty svést k nenávisti.“

Mnohé se dočtete ve vzpomínkách paní Eriky. Ale nejsou tam hodiny a dny z posledních let, strávené na cestách, na besedách se školáky a studenty, natáčení dokumentů, kdy se na přání filmařů odhodlala jít zase po kolejích, po nichž ji ve čtyřiačtyřicátém přivezli, nejsou tam autorčiny zkušenosti z poslední doby – odpovědi na otázky, jež se sobě začasť podobají – jak vás přijímají mladí lidé,

školáci, a nejen vás, ale i tu dobu, a jak to, že vůbec mohlo dojít k tak nelidskému chování lidí, kteří vypadají jako my?... A když jezdíte do škol v Německu a v Rakousku – jaký je rozdíl mezi našimi studenty a tamními?

Paní Erika vzpomene na naplněné universitní posluchárny i na udivené pohledy školáků, i překvapení, jež zažívá v německých školách, kde žáci – na rozdíl od mnoha našich – přesně vědí, o čem je řeč. A tazatel uslyší i povzdech – ne, na Slovensko nejezdím, zdá se mi, že ta země se ještě nevyrovnala s minulostí Slovenského státu...

Třeba jsou ty růže, co paní Erika dostala, ze skleníků na Žitném ostrově. 2016
(strana 185n.)

KONEC HISTORIE... *Svobodné slovo* se [...] propadlo do dějin. S ním definitivně odešla i historie jednoho z nejvýznamnějších našich vydavatelství – Melantrichu. Vydavatelství, které se přičinilo o úroveň literární i politickou v časech první republiky a kde slabě doutnaly jiskřičky slušnosti i v dobách tak zvaného reálného socialismu. [...] popravdě, vždycky mi vrtalo hlavou jak to, že tolik intelektuálů, básníků a spisovatelů dvacátých a třicátých let uvěřilo vizím zrozeným z nepřátelství, ba dokonce z nenávisti. [...] po roce 1948 se situace opakovala – jak to, že tolik intelektuálů, lidí zřejmě bystřejších a talentovanějších nežli já, vzdělaných ve vědách humanitních uvěřilo vizím šťastných zítřků pod vedením lhářů? V osmačtyřicátém, to jsem na rozum bral, jsem na vlastní uši slyšel Klementa Gottwalda, jak říká, že u nás nebudeme zakládat kolchozy, a že ke světlým zítřkům půjdeme vlastní cestou. A uplynulo pár měsíců a na venkově nebyli už sedláci, ale kulaci, a za zpěvu budovatelských písní se rozorávaly meze. [...]

ALE TO JSEM ODBOČIL. Jen cítím, že se musím nějak omluvit, nebo vymluvit, že jsem byl u novin v době, o které jsem byl přesvědčen, že je, slušně řečeno, slepou uličkou vývoje. A že jsem se nestal disidentem se vším, co k tomu patří. Ale ten *Večerník* i *Svobodné slovo* — nebyly zkrátka *Rudým právem*. Jen tam jsem mohl napsat: *Je podzim. Je čas výročních členských schůzí a jelení říje.*

(strana 187n.)

KNÍŽKA vznikla díky nabídce vydavatelství spolku Moravskoslezský kruh a díky finančnímu příspěvku Syndikátu novinářů, za což autor děkuje. (strana 5)

KDYŽ MI NA GREMIÁLKU SYNDIKÁTU přinesl Jarda Bobek 1. června *POZDNÍ SBĚR LADISLAVA VENCÁLKA*,⁴ vzpomněl jsem si, jak jsme schvalovali grant, který by umožnil připomenout publicistický glosář k historii let 1975 – 1995; v něm tento novinář sledoval její pěnu dní na stránkách *Svobodného slova*.

Dokončoval jsem tehdy práci na knize o normalizaci v českých médiích; a tam jsem připomněl tu první část Vencálkova sběru: malé divadlo 60. let, které připravovalo prostor i diváky na příchod *Kladivadla*. „Už před příchodem *Kladivadla* [jeho dvě osobnosti připomínaly v knize *seznamy nepřátel režimu na věčné časy*] existovalo několik souborů tohoto žánru; v Chomutově to bylo *Divadélko v pod-*

loubí, jehož herci i autory byli Ladislav Vencálek a Zdeněk Šlais. Ten, když se jeho parťák vrátil jako novinář na Moravu, se přestěhoval do Děčína, kde vedl klub mladých v Podmoklech; hostoval tam snad všechny soubory tohoto žánru.“⁴

V každém případě jsem však potřeboval onu probírku *Pozdním sběrem*, aby mi Ladislav Vencálek jako jiným *pamětníkům připomněl* ty dávno minulé časy a že ten jejich kabaret měl titul *Růže a dvě kosti stehenní*. (bek)

Vysvětlivky a poznámky

- ¹ 135. díl cyklu *Neznámí hrdinové* vysílal zpravodajský portál čt24 1. července odpoledne. Byl věnován 85leté Erice Bezdíčkové: prošla peklem Osvětami a přežila. V padesátých letech byla pronásledována pro svůj židovský původ, po srpnu 1968 kvůli odsouzení sovětské okupace. Po celý život se držela zásady: musí se bojovat a doufat. Tento pořad měl svou premiéru před 4 a půl rokem.
Každý národ má své hrdiny, ten náš na ně ale rychle zapomíná nebo je nezná, tvrdí podtitul cyklu ČT *Neznámí hrdinové*. I proto je dobře, že takový pořad má své trvalé místo i tam, kde by jej mohly vytěsnit nejen žhavé aktuální záběry, ale i „pěna dní“ jen proto, že se udála zrovna teď. A že nezmizí hned po první repríze.
- ² Autor má právo na názor, že v Listopadu 89 byla revoluce, i když šlo o obdobné předání moci, jakého jsme byli svědky v jiných historických datech českých dějin 20. století. V knize *68 – 89: Květy jara – plody podzimu* by našel podstatné části z historie novin ve dnech po 17. listopadu, kterou uveřejnil historik médií Milan Šmíd. Jemu i zájemcům o tuto historii může editor doporučit i dvě knihy významných politiků ČSS: **Löbl, Karel**: *Naděje a omyly. Vzpomínky na onu dobu*. Praha, nakladatelství Academia 2012, 750 s. – **Skácel, Jaroslav**: *Konec jedné velké strany. Vzpomínky a analýza 1967 – 2006*. Česká Lípa, Marek Belza 2007, 240 s.
První jsou paměti ministra z let 1968 – 1989, který patřil k establishmentu této strany, ale zároveň se snažil splnit odkaz, který mu světil – jako poslednímu z politiků této strany – její někdejší místopředseda dr. Edvard Beneš krátce před svou smrtí na břehu Lužnice. – Druhou napsal jeden z poslanců, kooptovaný jako člen ČSS do ČNR, ale v rámci normalizace z této parlamentní komory vyloučený – ing. Jaroslav Skopal, vrstevník kolegy Vencálka; pracoval ve výzkumu a vývoji Přerovských strojůren a v období normalizace, kdy byla jeho účast v politice nežádoucí, se věnoval vedle technického rozvoje také tělovýchově a patřil mezi aktivní obnovovatele Sokola na Moravě.
- ³ **Marta Švagrová** si vzala novináře, jemuž byla novinářina po r. 1969 zapovězena – Vladimíra Bystrova. Až po Listopadu 89 mohla i v novinách opustit své dívčí jméno. – Ostatně do knihy o médiích v letech 68 – 89 přispěla pásmem rozhovorů, kde přibližuje čtenářům atmosféru v budově Melantrichu, kam přišla jako studentka a dcera „melantrišských zaměstnanců“. Vysvětlivky (bek)
- ⁴ **Vencálek, Ladislav**: *Pozdní sběr*. Brno, Vydavatelství Moravskoslezský kruh 2016, 192 s., kresby Jan Steklík.
- ⁵ **Beránek, Jindřich a kol.**: *68 – 89: Květy jara – plody podzimu*. Praha, SN ČR 2015, s. 123

Končalovskij točí film o Dubčekovi

Jak informovala kulturní rubrika slovenského deníku SME, „o Alexandru Dubčekovi ešte Slováci film nenakrútili, ale o nejaký čas by sme ho mohli mať. Jeho pracovný názov je Ľudská tvár a pracuje na ňom produkčná spoločnosť Andreja Lecu, ktorá oslovila scenáristu Karola Hlávku, dramaturgičku Zuzanu Gindl-Tatárovú – a ruského režiséra Andreja Končalovského.“

SME v té souvislosti připomíná Konačalovského filmy *Strýček Váňa* (1970), *Sibiriádu* (1979) nebo *Dům bláznů* (2002), ale také, že emigroval z Ruska a podporuje Vladimíra Putina. „Když jsem se dověděl, že film o Dubčekovi bude točit Rus, nebyl jsem moc klidný, třebaže jsem věděl, že Končalovskij je filmový génius,“ vyjádřil se scenárista Karel Hlávka. „Posléze jsem se však uklidnil. Přesně jeho potřebujeme, chceme-li, aby vzniklo dílo bez pocitu křivdy. Končalovskij se ponoří do hloubky a téma umí ukázat jako svět klíčovou dírkou. To podstatné sice nevidíme, ale tušíme.“ (Iako)

Náprava po 31 letech

Karel Srp

16. června 2016 byla znovu umístěna deska, instalovaná původně v roce 1985 k 40. výročí vzniku OSN a ukončení 2. světové války. O souhlas před 31 roky požádali Organizaci spojených národů předseda Jazzové sekce Karel Srp a její místopředseda Joska Skalník. Deska i pomník byly policií zničeny po uvěznění výboru Jazzové sekce v září 1986.

Pomník byl obnoven ve spolupráci s Městskou částí Praha 4 a je k navštívení z ulice Ke Krčské stráni. Pracovní název zeleně je Park OSN.

Autor je členem regionálního pobočného spolku Syndikát novinářů středních Čech a Prahy.

Členský zpravodaj KNPJ, pobočného spolku Syndikátu novinářů České republiky

Ročník XXVII.

Číslo 3 / 2016

Prostor Knihcentra, kde se konalo setkání „Ostravaků“ s Janem Petránkem...

Pětaosmdesátiletý mladík

Hana Kuchařová

Ne, není to přehnaný titulěk, protože Jan Petránek, komentátor, žurnalista i spisovatel si toto pojmenování rozhodně zaslouží.

Samozřejmě, že ani jemu se nevyhýbají různé neduhy a nemoci jako každému člověku v seniorském věku. Ale jeho duševní potenciál je důkazem, že nám čtenářům i posluchačům může stále ještě hodně dávat. Říká na rovinu věci, které si ověřuje ve všech dostupných médiích. Sice se to možná někomu nemusí líbit, ale obrovský zájem čtenářů a posluchačů o něčem svědčí. To se potvrdilo i v Ostravě, kam si Regionální rada Syndikátu novinářů Moravy a Slezska pozvala Jana Petránka k besedě na námět „Evropská krize očima Jana Petránka“.

Po domluvě vhodného termínu přijel Jan 19. dubna do Ostravy na Hlavní nádraží. Když jsem viděla, jak svěží a usměvavý novinář vystoupil z našeho žlutého Regiojetu, věděla jsem, že bude celý den nejen svítit sluníčko, ale také bude mít celá akce úspěch...

Samozřejmě se vše vyplnilo. Honza Petránek si s velkým zájmem prohlédl centrum zcela jiné Ostravy, než jakou znal před mnoha lety ze svých návštěv, kdy psal o „průmyslovém srdci republiky“.

Moře zeleně, květin, žádný čmoud a prach.

„Je to moje derniéra, tahle cesta do vašeho města, jsem rád, že jsem se dal přesvědčit a podnikl ji,“ prohlásil JP s nelíčenou radostí.

Po krátké prohlídce centra města jsme zakotvili v bývalém OD Brouk a Babka, který je ve své třípodlažní kráse zrekonstruován na Dům Knihy – Knihcentrum. Konají se zde téměř každodenně zajímavé besedy a další akce pro děti i dospělé, takže je to vhodné místo pro pořádání takové besedy. Po krátkém živém rozhovoru pro Český rozhlas Ostrava se už začínal prostor plnit zájemci o besedu.

A pak to začalo... Dům naplněný k prasknutí. Nejen novináři, ale i ostravskou veřejností, která z novin i *Týdeníku rozhlas* a ČRo nebo ČT pana Jana zná. Beseda by nebrala konce, kdyby nebyla naplánována ještě autogramiáda, na kterou Radioservis Praha poslal poslední Petránkovu knížku s titulem *Na co jsem si ještě vzpomněl*. Její zásoba sotva stačila velkému zájmu veřejnosti.

Podpisy trvaly snad tři čtvrtě hodiny a fronta se stále točila dál. Syndikát novinářů v Ostravě celá zdařilá akce potěšila. Publikum se hodně pomalu vytrácelo z „knižní“ kavárny a pan Jan dostal dokonce od jedné čtenářky i sklenici medu. Fotografové měli také žně.

Moc děkujeme všichni za návštěvu a přejeme celou nůši zdraví.

Autorka byla do letošní VH členkou Regionální rady SN MOSOL a ve výboru KNPJ zastupuje jeho členy z regionů.

SETKÁNÍ NOVINÁŘŮ–68NÍKŮ a jejich hostů v Preescentru SN ČR **!OMLUVA!**
28. DUBNA SE NEMOHLA USKUTEČNIT beseda o Blízkém východu, protože kolega redaktor Jan Fingerland náhle onemocněl. Setkání se uskuteční v jednom z podzimních termínů.

Dovětek za biografii rodiny Šulcových

[DOKONČENÍ Z GALERIE ČÍSLA 1 A 2 / 2016]

19. DUBNA 2016 zemřela v Thomayerově nemocnici OLGA ŠULCOVÁ; už si nestačila přečíst tu třetinu časopisu, kam jsme zařadili části monografické studie o jejím muži. Přivezli ji tam z Alzheimer centra... Operace a neurologie jí ani nedovolila, aby se po 61 letech se Zdislavem mohla rozloučit. Zbyly tu po ní fejetony Z NEČASU DO ČASU, které nepřestala psát, ani když ji vyhodili z *Večerní Prahy*. Před rokem zazněly na veřejném čtení v Umělecké besedě. Zůstaly tu po ní ZÁHADY ČERVENÉ KŘESLA A JINÉ PŘÍBĚHY... – povídky z času, kdy pracovala v neratovické chemičce, které už nestačily zaznít, jak si slibovala, když jí přijímali do PENklubu. (bek)

ČLENSKÝ ZPRAVODAJ KNPJ, pobočného spolku Syndikátu novinářů ČR, z. s.
 Stálá příloha časopisu CESTY A KŘÍŽOVATKY • Rediguje výbor klubu

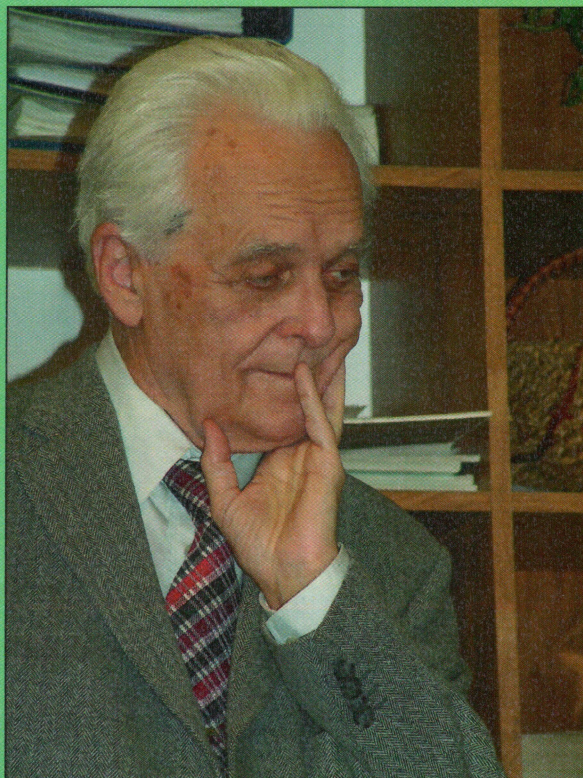
... a parter, kde byli ti, kteří získali místo tváří v tvář svému hostu.

Jan Petránek na setkání s autorkou zprávy Hankou Kuchařovou.

SNÍMEK NA TITULU 3. čísla CEST A KŘÍŽOVATEK je vzpomínkou na tábor 7. oddílu tábořských skautů Karibu u přehrady Orlík. Chlapce u stanu tee-pee vyfotografoval Jiří Riki Řeháček; díky němu je v naší galerii novinářů také Jan Šimáně – Galén. Ze své redakce i v době nesvobody křísil k životu foglarovské kluby a další malé kolektivy kluků a děvčat pro jejich velké zážitky.

KOMENTÁTOR JIŘÍ JEŠ by oslavil 19. června své 90. narozeniny, kdyby na den přesně po měsíci nepři-
padlo páté výročí jeho smrti. K tomuto dvojímu
jubileu vydalo nakladatelství Primus SLOUPKY
Jiřího Ješe pro deník Metro. Komentáře a reflexe
významného publicisty vybrala AGÁTA PILÁTOVÁ,
která je také autorkou úvodní studie monografic-
kého bloku pro GALERII tohoto časopisu. Na
vazbě knihy je i tento portrét kolegy Jiřího Ješe;
autorkou fotografie je STANISLAVA PERLÍNOVÁ.